

Udlændinge

Styrelsen

DIVERSE EMNER

*Rapport fra fact-finding mission
til Tjekkiet og Slovakiet*

- Belysning af roma mindretallets forhold

1. marts - 11. marts 1999

DIVERSE EMWERS

11

**Rapport fra fact-finding
mission til Tjekkiet og Slovakiet:
- belysning af roma mindretallets forhold**

1. marts - 11. marts 1999

1. INDLEDNING	5
2. TJEKKIET	6
2.1 Historisk baggrund og demografi	6
2.1.1 Historisk baggrund	6
2.1.2 Demografi	8
2.2 Romaorganisationer og -partier	9
2.2.1 Romapartier	9
2.2.2 Andre romaorganisationer	11
2.2.3 Romaer repræsenteret i den statslige administration og offentlige organer	11
2.2.4 Romamedier	11
2.2.5 Romakultur	12
2.3 Sociale og økonomiske forhold	12
2.3.1 Uddannelse	13
2.3.2 Arbejdsløshed	14
2.3.3 Boligforhold	16
2.3.4 Socialhjælp	16
2.3.5 Sundhed	16
2.3.6 Øvrige sociale forhold	16
2.3.7 Lokale strategier	17
2.4 Forholdet til majoritetsbefolkningen	17
2.4.1 Generelt	17
2.4.2 Særlige grupper	19
2.5 Retslige vilkår	20
2.5.1 Statsborgerskabslovgivningen	20
2.5.2 ID-papirer og pasudstedelse	22
2.5.3 Politiske rettigheder	22
2.5.4 Bevægelsesfrihed	22
2.6 Retssystem / retshåndhævelse	22
2.6.1 Nationalt niveau	22
2.6.2 Lokalt niveau	26
2.7 Ind- og udrejseforhold	26
3. SLOVAKIET	27
3.1 Historisk baggrund og demografi	27
3.1.1 Historisk baggrund	27

3.1.2 Demografi	28
3.2. Romaorganisationer og -partier	28
3.2.1 Romapartier	28
3.2.2 Andre romaorganisationer	30
3.2.3 Romaer repræsenteret i den statslige administration og offentlige organer	30
3.2.4 Romamedier	31
3.2.5 Romakultur	31
3.3 Sociale og økonomiske forhold	31
3.3.1 Uddannelse	32
3.3.2 Arbejdsløshed	33
3.3.3 Boligforhold	33
3.3.4 Socialhjælp	34
3.3.5 Sundhed	34
3.3.6 Øvrige sociale forhold	34
3.3.7 Lokale strategier	35
3.4 Forholdet til majoritetsbefolkningen	35
3.4.1 Generelt	35
3.4.2 Særlige grupper	37
3.5. Retslige vilkår	39
3.5.1 Statsborgerskabslovgivningen	39
3.5.2 ID-papirer og pasudstedelse	39
3.5.3 Politiske rettigheder	39
3.5.4 Bevægelsesfrihed	40
3.6 Retssystem / retshåndhævelse	40
3.6.1 Nationalt niveau	40
3.6.2 Lokalt niveau	43
3.7 Ind- og udrejseforhold	43
4. KONSULTEREDE PERSONER, ORGANISATIONER OG MYNDIGHEDER	44
4.1 Tjekkiet	44
4.2 Slovakiet	45
5. ANVENDT LITTERATUR	46
6. FORKORTELSER	47
7. BILAGSFORTEGNELSE	48

BILAG 1.....	49
BILAG 2.....	50
BILAG 3.....	53
BILAG 4.....	56
BILAG 5.....	57

1. Indledning

Udlændingestyrelsen og Dansk Flygtningehjælp foretog i perioden 1.-11. marts 1999 en fact-finding mission til Tjekkiet og Slovakiet med det formål at undersøge forholdene for landenes romamindretal. Nedenstående er delegationens fælles rapport.

Delegationen afholdt møder med myndigheder, ambassader, internationale og nationale NGO'er (Non-Governmental Organisations) i Prag, Brno, Prostějov og Valašské Meziříčí i Tjekkiet samt i Košice og Bratislava i Slovakiet. (Jfr. bilag 1 med kort over Tjekkiet og Slovakiet, og rapportens afsnit 4 med oversigt over konsulterede personer).

Delegationen blev overalt godt modtaget. Ved enkelte møder blev der brugt tolk. Ingen af de kilder, delegationen talte med, ønskede at være anonyme.

Missionens formål var at indhente oplysninger og foretage undersøgelser i henhold til følgende kommissorium:

Der ønskes oplysninger til belysning af forholdene for roma-mindretallene i Tjekkiet og Slovakiet. Oplysningerne skal omfatte:

Historisk baggrund og demografi.

Romaorganisationer og -partier:

- Romaorganisationer og deres generelle forhold; Romarepræsentation i øvrige partier, i statslige og lokale organisationer samt administration.

Retslige vilkår:

- De to staters statsborgerskabslovgivning og konsekvenserne for roma-mindretallet
- Følger mht. statsløshed og illegalt ophold, opnåelse af ID-dokumenter og nationalitetspas samt politiske rettigheder og bevægelsesfrihed.

Sociale og økonomiske forhold, herunder forhold til relevante myndigheder:

- De generelle levevilkår; Arbejdsløshed; Uddannelse og undervisning; Boligforhold; Lægehjælp; Kriminalitet; Sygdomme etc.

Forhold til majoritetsbefolkningen:

- Generelt
- Særlige grupper

Retssystem / Retshåndhævelse:

- På nationalt niveau.
- På lokalt niveau.

Ind- og udrejseforhold.

2. Tjekkiet

Med gennemførelsen af den såkaldte fløjsrevolution i november og december 1989 blev 41 års kommunistisk styre i Tjecoslovakiet bragt til ophør og grundlaget lagt for indførelse af et pluralistisk demokratisk system. Samtidig valgtes forfatteren og den tidligere dissident Vaclav Havel som præsident. Havel er efterfølgende blevet genvalgt flere gange, sidst i januar 1998 for en ny 5-årig periode. I marts 1990 ændrede republikken navn til Den Tjekkiske og Slovakiske Føderative Republik. For den tjekkiske enhed blev Petr Pithart udnævnt som premierminister, og for den slovakiske Vladimir Meciar.

I juni 1990 fandt det første tjecoslovakiske føderale parlamentsvalg efter systemskiftet sted. Det resulterede i dannelsen af en koalitionsregering under ledelse af Vaclav Klaus, formand for Det Borgerdemokratiske Parti.

Som resultatet af et ønske fra slovakisk side om større autonomi og divergerende opfattelser de to enheder imellem på en lang række områder herunder økonomi blev der indgået aftale om at bringe den fælles stat til ophør. Aftalen blev trods en vis betænkelighed fra både slovakisk og tjekkisk side og uden en folkeafstemning effektueret i januar 1993, hvorved Tjecoslovakiet blev delt i to selvstændige stater. Vaclav Klaus fortsatte som regeringsleder i Tjekkiet og Vladimir Meciar som regeringsleder i Slovakiet.

I juni 1996 afholdt Tjekkiet sit første valg som selvstændig stat. Der skulle vælges til deputeretkammeret (200 pladser) og til senatet (81 pladser). Vaclav Klaus blev genvalgt som premierminister. I november 1997 trådte han og regeringen imidlertid tilbage, og to år før tid blev der afholdt nye valg, hvor det tjekkiske Socialdemokrati blev det største parti. Partiets formand Milos Zeman blev leder af en socialdemokratisk mindretalsregering samtidig med, at der blev indgået en såkaldt oppositionsaftale med Vaclav Klaus' Borgerdemokratiske Parti. Aftalen skal sikre, at regeringen fredes mod, at oppositionen får vigtige poster i parlamentet. Således er Vaclav Klaus formand for senatet.

I december 1992 blev Tjecoslovakiet sammen med Polen og Ungarn associerede medlemmer af EU, og i marts 1998 indledte Tjekkiet forhandlinger om fuldt medlemsskab. I november 1995 blev Tjekkiet, som det første af de tidligere kommunistiske lande, medlem af OECD. Den 12. marts 1999 blev Tjekkiet sammen med Polen og Ungarn fuldt medlem af NATO.

Økonomisk har landet efter en flerårig høj vækstrate fået problemer med underskud på betalingsbalancen og de offentlige finanser. Det har ført til en stigende arbejdsløshed, som i øjeblikket ligger på omkring 10%. Arbejdsløsheden har især ramt romaebefolkningen.

2.1 Historisk baggrund og demografi

2.1.1 Historisk baggrund

Det første officielle dokument, der beviser eksistensen af nomadiserende romaer i Tjekkiet er dateret den 17. april 1423. Det drejer sig om et dokument udstedt af den tjekkiske konge, Zigmund, til romaernes fyrste, Ladislav. Dokumentet indeholder garantier for romaernes sikkerhed.

De følgende århundrede var romaernes historie i Mellemeuropa imidlertid karakteriseret ved retsløshed, forfølgelse og vilkårlighed. I 1617 udstedtes der i Tjekkiet en lov, der gjorde romaer lovløse, således, at enhver herefter kunne begå drab på romaer, uden at det blev anset som en forbrydelse. I 1800-tallet under Maria Theresa, kejserinde i det Østrig-Ungarske rige, hvorunder Tjekkiet hørte, skabtes der sådanne livsbetingelser for romaerne, at et stort antal bosatte sig i Bøhmen og Mähren. Romaerne ernærede sig ved forskellige former for håndværk, herunder smedearbejde, og som musikere. Under Theresas søn, Joseph den II., blev Bøhmens og Mährens romaer kristnet og uddannet. Det medførte, at de tjekkiske romaer for størstedelen blev assimileret med majoritetsbefolkningen.

Billedet ændrede sig ved slutningen af 1800-tallet, hvor romaerne ikke formåede at tilpasse sig det industrialiserede samfund, hvorved der skabtes nye modsætningsforhold til majoritetsbefolkningen. I 1927 blev der udstedt love, der havde til formål at integrere romaerne, men som fratog dem en lang række borgerlige rettigheder. Blandt andet blev det forbudt romaerne at leve en nomadetilværelse.

Under 2. verdenskrig blev romabefolkningen i Tjekkiet i stort omfang udryddet. Et dekret udstedt af Indenrigsministeriet i 1939 tvang alle romaer til at bosætte sig, i modsat fald ville de blive anbragt i arbejdslejre. Andre efterfølgende restriktive love resulterede i, at 6.500 romaer i 1942 blev anbragt i arbejdslejrene Lety og Hodonin. I begge lejre var der indført et regime efter den nazistiske model. Lejrene blev lukket i 1943 efter udbrud af flere smitsomme epidemier. Romaerne blev herefter sendt videre til den specielle sigøjnerlejr ved Auschwitz-Birkenau, og af disse romaer blev de arbejdsduelige videresendt til andre arbejdslejre, herunder Dachau. Kun 583 romaer overlevede og kunne vende hjem efter krigen.

Det skønnes, at omkring en halv million europæiske romaer blev udryddet i nazisternes koncentrationslejre under 2. verdenskrig. I flere årtier efter har romaerne forsøgt at få oprejsning og kompensation til de overlevende og til de dræbtes efterkommere. Ifølge Karel Holomek, formanden for Helsinki Citizens Assembly – Roma Section, som selv er en af de få overlevende romaer fra Auschwitz, har en tysk-tjekkisk fond i alt udbetalt 40.000 DM til de overlevende, og en schweizisk fond har udbetalt mellem 400 og 1.000 US\$ til efterkommerne af de dræbte. Dette er ifølge Holomek tilfredsstillende.

Spørgsmålet om oprettelsen af et mindesmærke på Lety lejrens område, hvor der efter krigen blev etableret en svinefarm, har skabt diskussion hos såvel romaerne som den tjekkiske offentlighed. Ved regeringens dekret nr. 686 fra oktober 1997 blev det pålagt de lokale myndigheder straks at frede området og inden den 31. december 1997 at oprette et monument. Dertil har regeringen bevilget 400.000 tjekkiske koruna.¹ Monumentet er endnu ikke oprettet. Nogle romaedere mener imidlertid, at pengene kan bruges til andre mere gavnlige formål f.eks. uddannelse. Karel Holomek er dog af den opfattelse, at det er vigtigt at sætte et monument for ofrene, idet 90% af befolkningen ikke har kendskab til holocaustet mod romaerne under 2. verdenskrig. Petr Uhl, den tjekkiske regerings kommissær for menneskerettigheder og kommissær for romaspørgsmål, støtter ligeledes regeringens initiativ.

¹ En dansk krone svarer til ca. 19 tjekkiske koruna.

Efter krigen bosatte mange romaer fra de østsllovakiske områder sig i de tjekkiske nordlige og østlige grænseområder, som var blevet forladt af det sudetertyske mindretal. Romaerne blev senere spredt til de industrialiserede områder, hvor en del fik arbejde i industrien. Men et stort antal forblev uden arbejde og fortsatte deres nomadetilværelse. I 1958 under det kommunistiske styre blev der udstedt love om permanent bosætning af romaerne. Disse love gjorde det muligt for politiet at sætte hjulene af romaernes vogne og at konfiskere deres heste. Romaerne blev dermed tvangsbosatte på stedet uden hensyn til deres øvrige familie. I 1965 udstedtes en lov, der skulle forhindre dannelsen af romaghettoer. Romaer blev flyttet til Bøhmen, hvor de fra at have boet i skurvogne nu fik tildelt almindelige boliger.

Under kommunismen blev romaerne behandlet som en socialt tilbagestående gruppe, som derfor havde brug for forskellige former for social støtte. Dette medførte, at romaerne for en stor del forlod sig på den statslige støtte. Ifølge Petr Tulia, partiformand for partiet The Democratic Alliance of Roma i Valašské Meziříčí og byrådsmedlem fandtes der under kommunismen særlige romakommissærer, og de kommunistiske myndigheders mål var at assimilere romabefolkningen.

2.1.2 Demografi

Ifølge det tjekkiske indenrigsministeriums rapport *Na Okraji, Romové jako objekt státní politiky* fra 1999 levede der i 1970 60.279 romaer i Tjekkiet, i 1980 88.487, og i 1989 145.711. Ifølge en folketælling i 1991 efter systemskiftet udgør romaerne imidlertid kun 32.903 personer. Dette tal er ifølge flere af delegationens kilder ikke korrekt. Ved folketællingen fik romaerne ret til frivilligt at vælge, om de ville angive deres etnicitet eller ej, og mange romaer undlod at oplyse om deres etniske tilhørsforhold. To antropologer, Liegeois og Gheorge, fra Minority Rights Group angiver i en rapport et antal i 1995 på mellem 250-300.000, og tallet på 300.000 er også blevet anført af nogle romaledere. Jitka Gjuríčová, direktør for Indenrigsministeriets afdeling for kriminalitetsforebyggelse, skønner antallet af romaer i 1999 til at være 200.000. Til sammenligning udgør ifølge en statistik fra 1996 den samlede befolkning i Tjekkiet 10.309.137 personer.

Stadig ifølge det tjekkiske Indenrigsministerium fordeler romabefolkningen i Tjekkiet sig ifølge oplysningerne fra 1989 med omkring 43.000 i det nordlige Bøhmen, med 30.700 i det nordlige Mähren, i det vestlige Bøhmen med 15.500, i det centrale Bøhmen med 14.300, i Østbøhmen med 13.250, i Prag med 12.000 og i Sydmähren med ligeledes 12.000 romaer. I Prag er romaerne ifølge Czech Helsinki Committee centreret i de gamle industrikvarterer, nemlig Prag 3, 4, 5 og 8. Ifølge komiteen, var det ved den sidste demografiske undersøgelse ikke længere tilladt at registrere efter etnisk tilhørsforhold.

Hovedparten af romaerne i Tjekkiet tilhører ifølge Indenrigsministeriets rapport de slovakiske romaer, de såkaldte rumugre, og den mindste gruppe er vallakerne. Der findes dertil en mindre gruppe ungarske romaer. De oprindelige tjekkiske og mähriske romaer samt de tyske sinti romaer blev udryddet under anden verdenskrig. Rapporten oplyser endvidere, at med hensyn til romasproget er der tre hoveddialekter, nemlig den slovakiske, den ungarske og vallakiske. Hovedparten (80% af romaerne) taler den slovakiske dialekt, medens henholdsvis 10% taler den ungarske og 10% den vallakiske dialekt. Der findes dertil ifølge repræsentanterne i Prostějovs socialforvaltning en lille gruppe Olah romaer, som ikke vil acceptere myndighederne. Endelig findes der ifølge Christian Popescu, direktøren for SOZE, en lille gruppe ukrainske romaer, som er

karakteriseret ved, at de kun dårligt kan fungere sammen med de øvrige romaer. Flere kilder, herunder Czech Helsinki Committee fremhæver, at de oprindelige tjekkiske romaer, som blev udryddet under 2. verdenskrig, var veluddannede og velintegrerede.

Ifølge Indenrigsministeriet er romaerne stærkt familieorienteret og får traditionelt mange børn. Ifølge ministeriets førnævnte rapport var i begyndelsen af 1980'erne 51% af romabefolkningen under 18 år gammel, og 38% under 15 år. Der findes ingen nyere data.

2.2 Romaorganisationer og -partier

2.2.1 Romapartier

For at kunne blive repræsenteret med mandater i deputeretkammeret i Tjekkiet kræves det, at et enkelt parti ved et valg får mindst 5% af stemmerne. Ved en koalition af to partier kræves 7% og ved en koalition af tre partier 9% osv. Dette valgsystem er til ulempe for de etniske mindretal, hvor mindretallet i sig selv ikke udgør 5% af den voksne stemmeberettigede befolkning. Det gælder således romaerne, der kun har ringe mulighed for via eget parti eller partier at blive repræsenteret i det tjekkiske Deputeretkammer. Romaerne må således søge at indgå koalitioner med andre partier, eller at få opstillet roma-kandidater på andre partiers kandidatlistes.

Af rene roma-partier i Tjekkiet findes Roma Civic Initiative (ROI) og The Democratic Alliance of Roma. Af de to partier er ROI ifølge partiets næstformand, Marta Tulejová, det største.

Roma Civic Initiative

ROI blev ifølge næstformanden stiftet i 1989. Det er organiseret og struktureret som andre politiske partier, og har 160 lokale afdelinger. Som eneste tjekkiske romaparti er det medlem af den internationale Romani Union. Det var ikke muligt at få oplysninger om medlemsantallet.

Partiet deltog i Tjekiets første valg i juni 1990 i koalition med Borgerforum, der var en paraplyorganisation for en række partier og bevægelser. Ved dette valg vandt Borgerforum i alt 127 ud af 200 mandater, og af disse 127 vandt ROI de 9. ROI har dog efter valget i 1992 ikke længere været repræsenteret i deputeretkammeret, men har som parti været politisk aktiv i andre sammenhænge og fremlægger regelmæssigt politiske programmer for offentligheden. Den manglende politiske repræsentation, tilskriver næstformanden, regeringens manglende interesse i at beskæftige sig med romaernes problemer. Dette har ifølge næstformanden smittet af på de store partier, således at de heller ikke har interesse i at beskæftige sig med romaspørgsmålet, endsige sætte romaproblematikken på deres politiske program. Og sidstnævnte er for ROI en ufravigelig betingelse for et samarbejde. Ved sidste valg havde partiet forsøgt sig med et samarbejde med Frihedsunionen (US), der fik 19 mandater i deputeretkammeret. Partiet ville dog ved valget alligevel ikke bruge ROIs program, men fremlagde sine egne forslag til løsningen af roma-problematikken, hvorved ROI opsagde samarbejdet. Menneskerettighedsadvokaten, Klara Vesela-Samková, tilkendegav om denne problematik, at det for ethvert parti ville være politisk selvmord at sætte roma-sager på den politiske dagsorden. Hun tilføjede, at romaen Vladimir Mlynar var romarepræsentant i deputeretkammeret fra januar 1998 til juni 1998.

På lokalt plan har partiet lignende problemer. De store partier er ikke umiddelbart interesserede i at samarbejde med romaerne, og uden samarbejde med dem er det heller ikke muligt på lokalt plan at få politisk indflydelse. Næstformanden mener, at initiativet til samarbejde må komme fra partitoppene, men at disse mangler god vilje. Der, hvor der lokalt finder samarbejde sted, er problemet, at det ikke er koordineret, således at det kan slå igennem på landsplan. Der er dog nu forhandlinger og mulighed for at indgå et samarbejde med det Borgerdemokratiske parti, Tjekkiets næststørste parti. I øjeblikket har ROI ingen repræsentanter på lokalt plan. De repræsentanter, partiet havde i 1991 og 1992, blev ikke genvalgt, da valgperioden udløb.

Næstformanden har ingen oplysninger om romaernes valgdeltagelse, hvorvidt den er høj eller lav, og dermed om romaernes værdi som stemmer ved valgene. Hun mener i lyset af den ringe politiske præsentation, at det generelt er vigtigt, at romaerne indgår og er aktive i andre organisatoriske sammenhænge, og at romaerne i det hele taget tager mere aktiv del i de muligheder, der findes i den politiske struktur for at få indflydelse ikke alene på deres egen situation, men på samfundsudviklingen i det hele taget.

Romaerne er blevet bebrejdet, at de politisk er for passive, og at de indbyrdes er uenige, således f.eks. af UNHCR i Prag. Dette erkender næstformanden, som dog anfører, at de interne og for så vidt også eksterne uenigheder og partimæssige fraktionsdannelser ikke er anderledes for ROI end for andre politiske organisationer, og at det hænger sammen med de almindelige problemer, der er i samfundet. At partiet heller ikke har opnået resultater, hvilket det også er blevet kritiseret for, henfører næstformanden til, at reformer og andre tiltag tager tid at omsætte i praksis.

The Democratic Alliance of Roma

I modsætning til ROI har det andet tjekkiske roma-parti, The Democratic Alliance of Roma, et medlem i det lokale byråd, nemlig partiets formand Petr Tulia. Partiet har hovedkontor i byen Valašské Meziříčí. Formanden oplyser, at partiet indgår i en koalition med Det Borgerdemokratiske Parti, og at det har lokale kontorer over hele landet. Det var ikke muligt at få oplysninger om antal medlemmer, og ingen af delegationens øvrige kilder havde nærmere kendskab til partiet. I modsætning til ROI har formanden ingen betænkeligheder ved at indgå alliancer med andre partier, og partiet har således via forskellige alliancer fået indvalgt i alt syv medlemmer i forskellige byråd. Til gengæld vil formanden ikke samarbejde med ROI, da han ikke kan acceptere ROI's partiprogram.

Formanden blev ved lokalvalget i efteråret 1998 opstillet på en uafhængighedsliste som nummer ni. Han fik imidlertid så mange personlige stemmer ikke kun fra romaer (der i alt kun tæller 260 personer i byen), men også fra tjekker, at han trods den lave placering overraskende blev valgt. Formanden angiver at have et godt forhold og samarbejde med de øvrige byrådsmedlemmer. Han er byggeentreprenør med eget firma og er ifølge byens viceborgmester velkendt og respekteret i byen. Formanden oplyser, at han ingen intentioner har om at opstille til valg på landsplan, idet han hovedsageligt er engageret i de lokale politiske forhold og i løsningen af de lokale romaers problemer. Han har således via sit byggefirma og ved ansættelse af lokale romaer gennemført et renoveringsprojekt af en nedslidt boligblok, der hovedsageligt er beboet af romaer.

2.2.2 Andre romaorganisationer

Næstformanden for ROI angiver, at der er omkring 35 roma NGO'er i Tjekkiet, som er aktive på mange forskellige områder. At de tjekkiske romaer organisationsmæssigt er ret aktive, bekræftes blandt andet af de oplysninger, som Radio Prag havde lagt på sin hjemmeside på Internettet om romaorganisationer. Disse tæller alene 24 NGO'er, som beskæftiger sig med menneskerettigheder, kultur og uddannelse. Nogle af dem arbejder sammen med internationale romaorganisationer eller østeuropæiske romaorganisationer og med internationale humanitære hjælpeorganisationer. Det gælder f.eks. Open Society Fund, som aktivt på forskellige måder styrker etableringen og eksistensen af roma NGO'er. Blandt NGO'erne er der nogle som arbejder for sameksistens med majoritetsbefolkningen, f.eks. The Bridges Foundation, der har seks forskellige lokaladresser, og delegationen havde møde med en lignende organisation, nemlig The Civil Rights and Tolerance Movement.

2.2.3 Romaer repræsenteret i den statslige administration og offentlige organer.

Den tjekkiske regering har i 1998 oprettet en kommission til varetagelse af romaanliggende, herunder menneskerettigheder. Som formand udnævntes den tidligere dissident Petr Uhl, som har titlen den tjekkiske regerings kommissær for menneskerettigheder.

Kommissionen har ifølge Petr Uhl ingen beføjelser, men fungerer som rådgiver for regeringen. Kommissionen er organiseret i en række sektioner, som hver varetager forskellige områder som politik, menneskerettigheder, uddannelse, ligestilling osv. Den har 24 medlemmer, hvoraf de 12 er romaer. Romaerne er blevet udpeget af kommissionens ledelse i forhold til deres respektive ekspertise og som repræsentanter for forskellige områder så som kultur. De er således ikke udpeget af romaorganisationerne.

Næstformanden for partiet ROI oplyser, at der forud for oprettelsen af kommissionen var blevet indkaldt til et møde, hvor romaorganisationerne blev bedt om at komme med forslag til kandidater, men deres forslag blev ikke accepteret. Næstformanden sætter spørgsmålstegn ved de af kommissionen udpegede personers kompetence, idet de er for unge og for uerfarne. Hun mener, at der blandt romaerne kun findes otte virkelig kompetente personer til varetagelse af sådanne rådgivende funktioner, og blandt dem nævner hun ROIs formand Emil Scuka. Hun kritiserer også kommissionen for ikke at have en roma som formand og for kun at have én roma ansat, nemlig i sekretariatet. Hun vil dog ikke på forhånd afskrive, at kommissionen vil kunne gøre et godt arbejde, den har endnu kun eksisteret i kort tid. Men hun beklager, at den ingen beføjelser har.

Til spørgsmålet om ansættelse af romaer i statsadministrationen oplyser næstformanden, at ROI i 1997 gennemtvang ansættelsen af én roma i hvert af ministerierne. I øjeblikket er der ansat romaer i Undervisnings-, Ungdoms- og Sportministeriet, i Arbejds- og Socialministeriet-, i Kulturministeriet og Udenrigsministeriet.

2.2.4 Romamedier

Romaernes mulighed for at udgive specielt målrettede publikationer til romabefolkningen er kun begrænset af de almindelige økonomiske betingelser. Disse er i sig selv alvorlige nok, da romaerne mangler midler til udgivelse.

Partiet The Democratic Alliance i Valašské Meziříčí udgiver et månedligt ungdomsblad ved navn *Kereka*. Det er landsdækkende og bliver solgt til 5 tjekkiske koruna. Salgsindtægterne kan dog langt fra dække produktionsomkostningerne, og således har bladet fået et statsligt engangs tilskud på 500.000 tjekkiske koruna. Når disse penge er brugt op, vil det formodentligt blive indstillet.

Et lignende tidsskrift, *Amaro Gendalos*, for voksne romaer bliver udgivet med støtte fra Kulturministeriet. Bladet koster 10 tjekkiske koruna. Blandt redaktionsmedlemmerne er Emil Scuka, som er formand for partiet ROI.

Endelig bliver der udgivet en ugentlig avis, *Romano Kurko*, i Brno til en stykpris af 3 tjekkiske koruna.

Alle tre nævnte publikationer er på tjekkisk.

Radio Prag har regelmæssige udsendelser til og om romabefolkningen. For nylig er der blevet ansat en roma som nyhedsoplæser på en tv-station. I slutningen af februar 1999 har det første hold romaer afsluttet en særlig journalistuddannelse med fokus på rapportering om roma-forhold.

2.2.5 Romakultur

Missionen besøgte romamuseet i Brno, der ifølge direktøren Ilona Lasniclová er det eneste af sin slags i Europa.

Roma-museet blev stiftet i 1991 på initiativ af en række enkeltpersoner. Det er nu kommet på finansloven og afventer nye lokaler, hvor det vil kunne etablere udstillinger. Dertil får museet tilskud fra kulturministeriet til den daglige drift, men må dog supplere med midler fra fonde. Museet har hidtil koncentreret sig om forskning i romaernes historie og kultur, og det har samarbejde med bl.a. Canada. Det har således oprettet en samling af forskningslitteratur og et specialebibliotek, og direktøren kan i den forbindelse oplyse, at flere og flere tjekkiske studenter, herunder etnologistuderende, beskæftiger sig med romaforhold. Der er syv personer ansat herunder to historikere. Formålet med romamuseet er at gøre romaer og deres kultur mere synlig og at styrke romaidentiteten. Museet ville gerne have flere kontakter til museer og etnologiske institutter i Europa, herunder Danmark.

2.3. Sociale og økonomiske forhold

Samtlige kilder gav udtryk for, at romaerne generelt har massive sociale problemer. De omfatter således lav eller ingen uddannelse, høj arbejdsløshed og dårlige boligforhold. Ofte forekommer problemerne i kombination, således at de betinger og forstærker hinanden, og at de stiger proportionalt med romatætheden. Der er ifølge Czech Helsinki Committee tale om en ond cirkel. Flere kilder, herunder UNHCR i Prag, fremhæver, at regeringen er opmærksom på romaernes sociale problemer, men at løsninger behøver både tid og penge. Czech Helsinki Committee udtrykker dog usikkerhed om hvorvidt, der bliver arbejdet seriøst på løsningen af problemerne med henvisning til regeringsskiftet og landets økonomiske problemer. Jitka Gjuričová, direktør for indenrigsministeriets afdeling for kriminalitetsforebyggelse anfører, at den tjekkiske regering ser seriøst på romaernes sociale problemer.

Anderledes kritisk er næstformanden Marta Tulejová for romapartiet Romany Civic Initiative (ROI), som mener, at statens projekter er skrivebordsprojekter, at problemer drukner i rapporter, og penge forsvinder i konkurrerende arbejdsgrupper m.v. Hun kender således til et kommunikationsprojekt, der fik tilskud fra EU, men som i virkeligheden ikke eksisterer. Hun mener, at romaerne selv bedst kan forvalte de bevilgede penge, idet de kender deres egne problemer.

2.3.1 Uddannelse

Czech Helsinki Committee oplyser, at 10% af romabørnene ikke går eller har gået i skole, 80% er gået ud af skolerne som 15 årige, og kun 1% har fået en faglig eller højere uddannelse herunder universitetsuddannelse. Advokaten Klara Vesela-Samková vurderer sidstnævnte til 3%, og UNHCR i Prag vurderer antallet til mindre end 5%. Størstedelen af børnene går i specialskoler, nemlig skoler for mentalt handicappede børn. Disse oplysninger bekræfter Petr Uhl, regeringens rådgiver i romaspørgsmål samt kommissær for regeringens menneskerettighedskommission, hvortil der også hører en undersektion om børns rettigheder.

Petr Uhl forklarer, at årsagen til at børnene kommer i specialskolerne og ikke de almindelige folkeskoler er, at mange af børnene ikke taler tjekkisk, men kun roma eller slovakisk, og at de generelt er utilpassede. Børnene er ikke psykisk syge, men Uhl betegner børnene som "intellektuelt retarderede". Han oplyser, at romaforældrene skriftligt skal give deres tilladelse til, at børnene sendes til specialskolerne, og at romaforældrene generelt er tilfredse med denne ordning, idet børnene således ikke udsættes for majoritetsbefolkningens racisme. Petr Uhl mener, at skolerne er en skandale, idet de stigmatiserer og marginaliserer børnene, og at de bør afskaffes. Han oplyser, at der har været tilfælde, hvor romabørn er blevet afvist som elever i almindelige folkeskoler. Petr Uhl beklager, at der ingen lovgivning er og heller ingen på vej til at forhindre den form for diskriminering. UNHCR i Prag oplyser, at specialskolerne ikke er et spørgsmål om penge, da disse skoler er dyrere i drift end almindelige folkeskoler. UNHCR vurderer, at det er i skolesystemet, at den værste form for diskriminering af romaerne finder sted.

Der er dog blevet udarbejdet planer om indførelse af særlige forskoleklasser, de såkaldte nul-klasser, hvor der også skal ansættes romalærere. Hensigten er, at romabørnene skal socialiseres, således at de er i stand til at tilpasse sig betingelserne i de almindelige folkeskoler. Nul-klasserne skal også være en erstatning for, at romaforældre generelt ikke sender deres børn i børnehave og dermed til skoleforberedelse.

Petr Uhl oplyser, at der undervises på romasproget i skolerne. Ifølge Czech Helsinki Committee er der i mange skoler, men ikke i alle, ansat romalærere. Petr Uhl oplyser, at der findes flere lærebøger på romasproget. Således har kommissionen netop færdiggjort en ny lærebog, som både er på tjekkisk og to forskellige romasprog, for de mindste klasser.²

² Kommissionen har også udfærdiget en roma- og tjekkisksproget kogebog med opskifter på typisk romamad. Bogen er populær, også blandt tjekker, der finder romamad spændende.

Næstformanden for ROI havde forsøgt at gennemføre et projekt med oprettelse af en skole, hvor romabørn skal afslutte skolen med en adgangsgivende eksamen. Staten oprindeligt lovede støtte til skolen, men den var efter stiftelsen og optagelsen af elever alligevel ikke blevet udbetalt. Da projektet ikke selv har driftsmidler, og det truede med, at skolen måtte lukke, gav regeringen alligevel 200.000 tjekkiske koruna til driften. Det rakte dog kun til én måned. Skolen har efterfølgende fået bevilget midler fra SORO fonden.³

Socialmyndighederne i den mindre provinsby Prostějov har på grund af et regeringsdirektiv oprettet et særligt kontor for romaanliggende og dertil ansat en romaassistent. Byen har 102.000 indbyggere, og blandt dem er der ca. 1.000 romaer. Myndighederne har som et forsøg på integrering af romabørn oprettet en blandet børnehave med 16 romabørn og 8 tjekkiske børn. Tjekkerne tog dog til socialmyndighedernes store skuffelse deres børn ud af børnehaven, idet de frygtede, at deres børn blev dårligt påvirket af romabørnene. Det er ifølge myndighederne en almindelig opfattelse blandt tjekkerne, at romabørn undervises i at stjæle og lyve af deres forældre.

Socialmyndighederne har i erkendelse af, at romaforældre med få undtagelser ikke sender deres børn i børnehave og dermed til skoleforberedelse, påbegyndt oprettelsen af de såkaldte nul-klasser. Formålet er at lære romabørn et socialt og kulturelt mønster herunder daglige rutiner og sprog, samt at skabe tillid mellem romabørnene og lærerne. (Jfr. bilag 3, hvori de pædagogiske mål specificeres). Deltagelsen skal være frivillig, men man vil især gerne have børn fra børnerige romafamilier.

Kommunen kan i øvrigt bekræfte, at uddannelsesniveauet blandt romaerne er ringe. Ud af kommunens ca. 1.000 romaer har kun én formået at få en adgangsgivende eksamen til universitetet. Der har også været store problemer med at finde romaer, der er tilstrækkeligt uddannet til at blive ansat i det særlige kontor for romaanliggende. Romaen, Martin Gina, er derfor blevet ansat som romaassistent på dispensation.

2.3.2 Arbejdsløshed

Arbejdsløsheden blandt romaer blev af kilderne, herunder Indenrigsministeriet, Petr Uhl og ROI anført til i gennemsnit at være mellem 70% og 80% og i nogle geografiske områder på op til 100%. Arbejdsløsheden er dertil stigende, dels på grund af landets økonomiske afmatning og dels på grund af regeringens nye økonomiske politik.

Flere af kilderne, herunder Indenrigsministeriet og de lokale myndigheder i Prostějov, anførte, at arbejdsløsheden er et resultat af romaernes lave eller manglende uddannelse, dårlige tilpasningsevner og lave socialisering i forhold til arbejdsmarkedet samt ringe arbejdsmoral.

Dertil kom, at der er mellem 70-90.000 ukrainske indvandrere, som arbejder sort, og som ofte tager det arbejde, som romaerne tidligere udførte. Således mener romaen og byrådsmedlemmet i Valašské Meziříčí Petr Tulia, at den sorte og illegale arbejdskraft fra Ukraine er til stor skade for landet, da der bliver ikke betalt skat, og for romaernes mulighed for beskæftigelse på arbejdsmarkedet.

³ SORO fondens program omfatter uddannelse, juridiske og sociale reformer i Central- og Østeuropa samt Centralasien og Rusland. SORO fonden hører under Open Society Institute (OSI), der blev stiftet i 1993 af George Soros.

Omvendt er arbejdsløsheden ifølge Petr Uhl også forårsaget af en generel diskriminering af romaer på arbejdsmarkedet. Romaerne bliver ofte afvist af arbejdsgiverne alene på grund af deres etniske tilhørsforhold. Regeringen har udarbejdet et nyt lovforslag til modvirkning heraf, men der er ingen sanktionsmuligheder, hvorfor forslaget ikke har haft virkning. Der er imidlertid udarbejdet et lovforslag om straf for diskriminering generelt, men det er endnu ikke vedtaget i parlamentet. Foreløbig kan kommissionen således kun appellere til arbejdsgiverne. I en enkelt kommune havde man dog ved at true arbejdsgiverne med straf fået dem til at ansætte romaer. Arbejdsgiverne havde ikke været klar over, at der endnu ingen lovgivning var mod diskriminering og dermed strafmuligheder.

Diskrimineringen på arbejdsmarkedet er især problematisk såvel socialt som psykisk for de romaer, som har fået en uddannelse. De står således som symboler på, at det ikke kan betale sig at tage en uddannelse. Flere af kilderne, herunder romapartiet ROI og advokaten Klara Veselá-Samková, fremhæver også, at det er de romaer, der er veluddannede, som er rejst ud af landet, idet de ikke ser nogen fremtidsmuligheder i Tjekkiet.

De sociale myndigheder i byen Prostějov oplyser, at arbejdsløsheden for romaerne ligger på næsten 100%. Til sammenligning er arbejdsløsheden for den øvrige befolkning 9,8%. En enkelt roma har egen forretning.

Borgmesteren i byen Valašské Meziříčí forklarer, at under kommunismen havde alle ret og pligt til at arbejde. Derved havde en stor del af den gamle romageneration haft arbejde, hvorimod den yngre generation, som er vokset op efter kommunismen, aldrig har fået arbejds erfaring. Arbejdsmarkedet i dag er da tilmed således, at de romaer, der gerne vil have arbejde, ikke kan få noget. Direktøren for byens socialkontor oplyser, at arbejdsløsheden er på 10%, men at den er 80% for romaerne. I byen bor der i alt 260 romaer. At arbejdsløsheden er så høj for romaerne, tilskriver han deres manglende forståelse for, at det er nødvendigt at uddanne sig. Han anfører endvidere, at i byen, der skal have den laveste arbejdsløshed i landet, arbejder de ikke-arbejdsløse romaer både som ufaglærte og faglærte i byens industriforetagender.

Romaen, byrådsmedlemmet og byggeentreprenøren Petr Tulia bekræfter, at romaer, der gerne vil arbejde, ikke kan finde et. Med hensyn til uddannelse har han i samarbejde med den lokale arbejdsformidling taget ufaglærte romaer ind i sin virksomhed og har oplært dem i de forskellige byggefag, hvorefter de har fået arbejde hos andre arbejdsgivere. Til dette har han fået en bonus. Denne model, mener han, kan andre arbejdsgivere også bruge, men realiseringen afhænger af de lokale myndigheders vilje til samarbejde og løsning af problemerne. Generelt, mener han, skal der lovmæssigt være pligt til for store virksomheder at ansætte et vist antal romaer. Han mener ikke, at en genopliven af romaernes traditionelle håndværk vil føre til resultater, idet produkterne vil være billigere at fremstille på fabrikker. Han er også af den opfattelse, at et godt incitament for romaerne til at arbejde er penge. Det duer derfor ikke at give romaerne en dårligere løn.

Politidirektøren i Prostějov mener også, at romaerne arbejdsmæssigt skal motiveres med kontanter, at de for dagligt arbejde skal have udbetalt daglig løn. Han anfører at mange romaer ikke kan overskue tiden, indtil månedslønnen bliver udbetalt. Han anfører også, at det erfaringsmæssigt har vist sig, at arbejdsopgaverne for ufaglærte romaer skal være enkle og forståelige. Hvor disse betingelser har været opfyldt, har romaernes arbejdsindsats været upåklagelig.

Også advokaten Klara Veselá-Samková har ansat romaer i sin advokatpraksis. De er blevet arbejdsstrænet og sendt videre til andre arbejdsgivere. Hun mener, at det vigtigste er at socialisere

romaerne til arbejdsmarkedet og arbejdssituationen. Hun mener dog også, at uddannelse ikke giver resultater for romaerne på grund af diskrimineringen på arbejdsmarkedet.

2.3.3 Boligforhold

Der er et generelt stort boligproblem i Tjekkiet, hvilket ikke kun rammer romaerne, men også andre med lave indtægter. Det har delvist ført til ghettodannelser hos romaerne og til, at det ofte er romaerne, der bor i de dårligste ejendomme. Således i Brno, hvor hovedparten af romaerne ifølge Society of Citizens Assisting Emigrants (SOZE) bor i byens gamle arbejder- og industrikvarter, det såkaldte Brnos Bronx. Ofte bor de også illegalt i kondemnerede bygninger.

Socialkontoret i Prostějov oplyser, at de fleste af byens ca. 1.000 romaer centrerer sig tre steder i byen, og at der et sted alene bor 107 romafamilier.

I Valašské Meziříčí derimod bor romaerne ifølge borgmesteren spredt over hele byen, og der er således ingen romaghettos. Han bor selv i en ejendom, hvor der også er en romafamilie.

Czech Helsinki Committee anfører, at mange af romaernes boligproblemer opstår, fordi romaerne forsømmer at betale husleje.

2.3.4 Socialhjælp

Ifølge Citizenship Counselling Centre ligger den månedlige mindsteløn på 2.600 tjekkiske koruna.

Ifølge socialkontoret i Prostějov får alle uanset etnisk baggrund udbetalt samme faste beløb i socialhjælp. Børnepengene varierer mellem ca. 1.500 og 2.050 tjekkiske koruna pr. måned alt efter antal børn. Dertil kommer husholdningspengene, der månedligt varierer mellem 1.300 og 2.130 pr. person alt efter alder. I særlige tilfælde kan der ydes ekstra hjælp. Socialhjælpen bliver kritiseret af tjekkerne, som mener, at den favoriserer de store familier, som især findes blandt romaerne.

2.3.5 Sundhed

Ifølge Czech Helsinki Committee findes der en gratis offentlig sygeforsikring, som omfatter alle borgere. Romaerne har ingen problemer med at bruge det offentlige sundhedsvæsen hverken lovgivningsmæssigt eller i praksis, og de møder ingen diskriminering. Komiteen oplyser endvidere, at romaerne generelt har en række helbredsproblemer, som dog hovedsageligt er betinget af deres livsstil.

2.3.6 Øvrige sociale forhold

Petr Uhl mener, at romafamilierne traditionelt har været gode til at tage sig af hinanden. Således findes der ingen romaer på sidsygehospitalet eller på plejehjem og heller ingen børn i børnehaver på grund af pasningsproblemer. Det er således heller ikke almindeligt, at romabørn bliver tvangsfjernet. Det sker kun i ekstraordinære situationer, hvor forældrene har vist sig helt ude af stand til at varetage barnets

eller børnenes tarv. UNHCR bekræfter, at tvangsfjernelse kun sker i få tilfælde. Der er dog ifølge Petr Uhl problematisk med de romakvinder, der arbejder som prostituerede, og som sender deres børn på børnehjem.

2.3.7 Lokale strategier

De sociale myndigheder i Prostějov oplyser, at de har gode erfaringer med den romaassistent, de har ansat, nemlig Martin Gina. Det har givet forvaltningen et godt forhold og god kontakt til romabefolkningen, og det har ifølge lederen "flyttet bjerge". Samme positive erfaringer har også andre kommuner, der har ansat romaassistenter.

Martin Gina forklarer, at hans arbejde består i at opsøge romafamilier, hvor der er problemer, og at hjælpe dem i kommunikationen med socialforvaltningen og andre myndigheder. Han bliver generelt accepteret af romaerne både som roma og som kommunens socialarbejder. Han mener, at alt går nemmere, hvor der er en roma ansat, og der bør således også ansættes romaer på arbejdsformidlingen.

Han mener desuden, at romaerne er blevet mere bevidste om deres kultur og identitet, og at de er begyndt at se på skolegangen som noget positivt.

I Valašské Meziříčí mener de lokale myndigheder, at de ikke har problemer med romaerne. Tværtimod mener borgmesteren, at byen er en mønsterkommune med hensyn til både at definere og løse problemer. Der er ikke etableret en særlig romaafdeling, ansat romaassistenter eller iværksat særlige projekter for romaer. Borgmesteren er af den opfattelse, at romaer ikke skal behandles anderledes end andre borgere, hvilket har givet gode resultater. Han mener endvidere, at romaerne kan tage ansvaret for sig selv, og at det er uhyre vigtigt med romaer som gode eksempler, således som Petr Tulia. Han mener også, at det er vigtigt at støtte romaaktiviteter, at udnytte muligheder og at inspirere.

2.4 Forholdet til majoritetsbefolkningen

2.4.1 Generelt

Som et mindretal kan romaernes forhold til majoritetsbefolkningen i Tjekkiet beskrives med tre begreber: Assimilation (ens med majoriteten), integration (indgår i samfundet, men med egen identitet og kultur) og segregation (lever marginaliseret og udenfor det øvrige samfund).

Der er ikke nogen skarp grænse mellem assimilation, integration og segregation. De tre former kan ligeledes eksistere side om side i et samfund, således at visse dele af en etnisk gruppe er assimileret, mens andre dele af gruppen lever adskilt fra majoritetsbefolkningen. Det kan for eksempel variere fra sted til sted eller efter social position.

Czech Helsinki Committee (CHC) oplyser, at romasamfundet og majoritetsbefolkningen typisk lever adskilt og ikke har megen kontakt med hinanden. Christian Popescu fra Society of Citizens Assisting Emigrants (SOZE) oplyser, at der fra begge sider er modvilje mod at interagere. Planen om at opføre en mur for at adskille romaer og tjekker i byen Usti nad Labem i det nordvestlige Tjekkiet er et af de mere manifesterede udtryk for de holdninger, der præger forholdet mellem romaer og majoritetsbefolkningen.

Jitka Gjuričová, direktør for indenrigsministeriets afdeling for kriminalitetsforebyggelse, oplyser, at etniske konflikter opstår der, hvor der er sociale problemer, således er der større problemer i de områder, hvor romaerne bor.

Peter Uhl, den tjekkiske regerings kommissær for menneskerettigheder, mener, at romaerne ikke føler sig velkomne i det tjekkiske samfund, men at de føler sig marginaliseret og diskrimineret. Der er dybe fremmedfjendtlige følelser i det tjekkiske folk, og disse følelser er blevet stærkere de sidste 10 år. Majoriteten af den tjekkiske befolkning ønsker, at romaerne skal tilpasse sig det tjekkiske samfund og assimilere sig. Petr Uhls egen opfattelse er, at romaerne skal ligestilles gennem bevidstgørelse.

Det tjekkiske justitsministerium har den opfattelse, at der kan være problemer, ikke på grund af racisme, men på grund af de to gruppers forskellige levevis og forskellige opfattelser af bestemte forhold. Således vil de to samfund kun med en vis tolerance kunne leve sammen.

Karel Holomek fra Helsinki Citizens Assembly (HCA) angiver, at den offentlige mening er negativ overfor romaer. Den tjekkiske majoritetsbefolkning har en unuanceret forståelse for romasamfundet. Værst er det blandt det tjekkiske samfunds nederste lag. Han oplyser, at der også blandt romaerne findes racisme.

Petr Tulia, roma og byrådsmedlem i Valašské Meziříčí, mener, at 70% af den tjekkiske befolkning har fordomme mod romaerne, men at også romaerne er uvillige til at interagere med majoritetsbefolkningen. Fordommene er en dyb rodfastet arv, og det vil kræve hårdt arbejde fra romasamfundets side at aflive dem. Han har ikke selv haft problemer på grund af sit politiske arbejde.

Klara Veselá-Samková oplyser, at den sociale udelukkelse gør, at i blandede ægteskaber mellem kvinder fra majoritetsbefolkningen og mandlige romaer tager mændene i 90 % af tilfældene kvindens tjekkiske efternavn.

Marta Tulejová, næstformand i ROI, beskriver diskriminationen, racismen og den udbredte anti-romastemning som de største problemer for romaerne. Først når romaerne kan føle sig trygge og sikre i det tjekkiske samfund, vil de engagere sig i løsningen af de sociale og økonomiske problemer.

Klará Veselá-Samková forklarer, at hun som politiker og advokat har oplevet, at det i den tjekkiske befolkning er upopulært at forsvare romaer. Blandt advokater i de små samfund er der også modvilje mod at repræsentere romaer mod myndighederne eller mod bystyret. Advokaterne frygter økonomiske tab og social isolation.

Flere kilder herunder Czech Helsinki Committee oplyser, at det ofte forekommer, at romaer bliver nægtet adgang til offentlige steder så som svømmehaller, restauranter og diskoteker. Ifølge Karel Holomek fra Helsinki Citizen Assembly blev romaen og parlamentsmedlemmet Monika Horaková i oktober 1998 nægtet adgang til et diskotek i Brno. I forbindelse med den efterfølgende undersøgelse hævdede politiet, at hun var beruset, men det var ifølge Holomek ikke tilfældet. Martin Gina, romaassistent ved Prostějov kommune, oplyser, at han på hverdage normalt har adgang til diskoteker, pubber og restauranter, men at han flere gange er blevet afvist på fredage og lørdage.

Det er et gennemgående træk, at romaerne lever fysisk adskilt fra majoritetsbefolkningen i sociale boligbyggerier eller i udkanten af byerne.

Der kan ifølge myndighederne i Prostějov opstå problemer, hvis romaer bosættes blandt tjekkerne, idet romaerne er støjende og temperamentsfulde. Det kan gøre dem til vanskelige naboer. Den høje arbejdsløshed blandt romaerne er også et problem, da romaernes døgnrytme som følge af lediggangen dermed ofte kommer til at adskille sig fra deres naboers. Politimesteren Frantisek Jurtik, oplyser, at naboer klager over støj og husspektakler hos romaerne. Ligeledes kan romaernes forsømmelse af deres boliger og hygiejne give anledning til problemer. Han nævner et eksempel, hvor romaerne kastede affald ud af vinduerne, hvorefter det lå og gav lugtgener. De tjekkiske naboer oplevede dette som provokerende, og i fuldskab chikanerede de romaerne med tilråb og malede nazi-symboler på deres døre.

Medierne

Czech Helsinki Committee oplyser, at der i avisernes dækning af kriminalitet ofte bliver refereret til gerningsmændenes hudfarve eller nationalitet.

2.4.2 Særlige grupper

Skinheadsbevægelsen i Tjekkiet skiller sig ud som en gruppe med et specielt dårligt forhold til romasamfundet, og romaer har ofte oplyst, at de ud fra racistiske motiver er blevet overfaldet af skinheads. Der har ifølge adskillige menneskerettighedsrapporter været konstateret overfald også med drab til følge på romaer begået af skinheads.

Ifølge Czech Helsinki Committees rapport Report on the State of Human Rights in the Czech Republic 1997 er der adskillige neo-nazistiske og racistiske organisationer i Tjekkiet. Mindst fire af disse organisationer er officielt registreret. Ifølge rapporten arrangerer grupperne festivaler og koncerter med deltagelse af udenlandske skinheadsgrupper. Herudover udgiver de tjekkiske skinheadsgrupper publikationer, der opfordrer til racekrig, hylder nazismen og indeholder anti-semitiske og racistiske artikler. Publikationerne udgives anonymt, og der anvendes postboksadresser.

Formanden for Civil Rights and Tolerance Movement (HOST) Michel Hovák anslår antallet af skinheads i Tjekkiet til omkring 5.000, hvoraf størstedelen er 15-18 årige mænd fra middelklassen. Endvidere oplyser han, at der findes fire landsdækkende skinheadsorganisationer, og at der er en hård kerne på omkring 200 til 300 personer, der står for organiseringen af møder, koncerter, festivaler, demonstrationer med videre. Skinheadsbevægelsens ledelse er bundet sammen af personlige venskaber. UNHCR mener, at de tjekkiske skinheads er i alderen 18 til 20 år og fra middelklassefamilier.

Helsinki Citizens Assembly (HCA) i Brno anslår, at der er omkring 6.000 skinheads i Tjekkiet og bekræfter, at der er en hård kerne på 200 til 300 personer. Det er organisationens opfattelse, at de er temmeligt isolerede i det tjekkiske samfund, men at de har internationale kontakter. De fleste forlader skinheadsbevægelsen efter tyveårs alderen.

Advokaten Klara Vesela-Samkova oplyser, at den tjekkiske skinheadsbevægelse har kontakter til skinheads i Tyskland. Hun mener endvidere, at grunden til det tjekkiske politis seneste aktioner mod skinheadsbevægelsen er, at den skal have forbindelser til den tidligere Meciar-regering i Slovakiet. Meciar skal således støtte de tjekkiske skinheads for at skade Tjekkiets image i

Vesteuropa. Det tjekkiske justitsministerium mener på grund af undersøgelser at kunne konkludere, at skinheadsgrupperne får støtte fra Vesteuropa.

Frem til 1995 blev der ifølge Petr Uhl ikke grebet ind overfor skinheadsmarcher, men det er nu ændret.

Ifølge Klára Veselá-Samková er der forbindelser mellem politifolk og skinheads, og skinheadssympatier er især udbredt blandt de lokale politimyndigheder. Ifølge Michel Horak kan skinheads i mindre byer have forbindelse til politiet i kraft af det lokale netværk eller familierelationer, men at sådanne relationer ikke gør sig gældende i samme målestok i Prag.

Helsinki Citizens Assembly mener ikke, at der er nogen betydende forbindelse mellem skinheads og det yderligtgående højreorienterede Republikanske Parti. Skinheads har angiveligt forsøgt at komme i kontakt med partiet. Men da partiets medlemmer primært er i 40'erne, og skinheads er mellem 15 til 18 år, har aldersforskellen forhindret et egentligt samarbejde.

Czech Helsinki Committee og UNHCR oplyser, at racistisk motiverede overfald ikke udelukkende rammer landets romabefolkning, men også vietnamesere, farvede udenlandske studerende samt de omkring 70.000 til 90.000 ukrainere, der opholder sig i Tjekkiet. Det er ambassadens opfattelse, at den nuværende økonomiske situation har forøget problemets omfang.

Ifølge Czech Helsinki Committee er 80% af personerne bag de racistisk motiverede overfald på romaer unge under 18 år.

Politimesteren i Prostějov kender kun til én anmeldelse om skinheads. Da politiet undersøgte sagen, viste det sig at være to værnepligtige, der på grund af deres korte hår blev antaget for at være skinheads.

2.5 Retslige vilkår

2.5.1 Statsborgerskabslovgivningen

I forbindelse med ophævelsen af den tjekkoslovakiske føderation den 1. januar 1993 trådte der nye statsborgerskabslove i kraft i både Tjekkiet og Slovakiet. Den tjekkiske lovgivning gav automatisk statsborgerskab til de personer, som den 1. januar 1993 var registrerede som tjekker i føderationen. Registreringen var baseret på regler fra 1968, da den tjekkoslovakiske føderation blev oprettet. Indtil 1993 havde registreringen som enten tjekke eller slovak ingen praktisk betydning haft og var for eksempel ikke blevet indført i den enkeltes identitetspapirer.

Citizenship Counselling Centre (CCC) anslår, at de nye statsborgerskabsregler berører cirka 350.000 slovakker med permanent bopæl i Tjekkiet, og oplyser, at ca. 90% af disse romaer.

Betingelserne for opnåelse af statsborgerskab er ifølge statsborgerskabslovens § 18:

- permanent ophold i Tjekkiet af mindst to års varighed
- ingen domme for forsætlige forbrydelser igennem de sidste fem år
- løsning fra slovakisk statsborgerskab

Der har fra mange sider blandt andet Europarådet og UNHCR været rejst kritik af disse regler. De anses som værende særdeles restriktive og for ikke at tage tilstrækkelig højde for, at delingen af en føderation kræver en særlig form for statsborgerskabslovgivning. De tjekkiske regler differentierer ikke tilstrækkeligt mellem udlændinge, som ansøger om naturalisation, og tidligere tjekkoslovakiske statsborgere.

Der er blandt flere kilder enighed om, at den tjekkiske statsborgerskabslovgivning har skabt problemer specielt for romamindretallet. Czech Helsinki Committee (CHC) er af den opfattelse, at lovgivningen netop er udformet med den hensigt, at gøre det svært for romaerne at opnå statsborgerskab.

Et væsentligt aspekt, som gør ansøgninger om statsborgerskab svært tilgængelige for romaerne, er den store mængde af bureaukrati og administrative procedurer, som skal følges. Det kan forekomme uoverskueligt for romaerne, der ofte har et lavt uddannelsesniveau, at gå gennem de mange formaliteter. Desuden var mange romaer ikke klar over, at de skulle søge om statsborgerskab, da informationerne fra myndighedernes side var mangelfulde.

Citizenship Counselling Centre (CCC) oplyser, at organisationen tilbyder assistance til personer, der søger statsborgerskab. CCC foretager opsøgende arbejde i fængsler og på børnehjem for at sikre, at alle får søgt om får eller afklaret deres statsborgerskab. Organisationens assisterer på nuværende tidspunkt omkring 6.000 personer. Ansøgningsproceduren tager cirka seks måneder. De forskellige trin i proceduren koster hver især et administrationsgebyr. For en enkelt person er beløbet ikke så stort, men for en stor familie kan det være af en uoverkommelig størrelse.

Proceduren er i følge CCC, at ansøger først skal fremskaffe sine straffeattester fra både Tjekkiet og Slovakiet og dernæst skal løses fra sit slovakiske statsborgerskab. Ansøgningen skal derefter indgives til et af de distriktskontorer rundt om i landet, som tager imod ansøgninger. Den endelige afgørelse træffes af Indenrigsministeriet.

Med hensyn til kravet om permanent ophold i to år vil det for de personer, som ikke har været registreret hos myndighederne, eller for børn på børnehjem være tilstrækkeligt på anden måde at fremskaffe bevis for deres ophold i Tjekkiet.

Med hensyn til kravet om løsning fra slovakisk statsborgerskab er betingelserne, at ansøgeren ikke har offentlig gæld og ingen udstået straf.

Med hensyn til kravet om ingen domme for forsætlige forbrydelser igennem de sidste fem år har det været et problem for romaerne at opfylde dette, idet et forholdsvis stort antal har begået en eller anden form for kriminalitet. CCC oplyser, at statsborgerskabsloven er blevet ændret flere gange, men at den væsentligste ændring af betydning for romaerne var en ændring i 1996, hvorefter det blev muligt at se bort fra kravet om, at man ikke må have været dømt for kriminalitet. Denne bestemmelse omfatter slovakiske statsborgere, som har boet i Tjekkiet siden den 31. december 1992. De tjekkiske myndigheder har efterfølgende set bort fra kravet i op mod 100 % af ansøgningerne.

Et nyt forslag til ændring af statsborgerskabsloven er blevet godkendt af regeringen og fremlagt for parlamentet. Forslaget vil åbne mulighed for dobbelt statsborgerskab, som hidtil alene havde været tilladt rent undtagelsesvist. Bliver ændringsforslaget vedtaget, vil det betyde, at den eneste

betingelse for opnåelse af tjekkisk statsborgerskab er et krav om to års permanent ophold i Tjekkiet. Flere kilder, herunder UNHCR i Tjekkiet, forventer, at forslaget vil blive vedtaget.

I følge blandt andet UNHCR er de tjekkiske regler for adgang til social hjælp, arbejde og uddannelse alle relateret til opholdstilladelsen og ikke statsborgerskabet, og derfor har behovet for at søge om statsborgerskab ikke været akut for romaerne. Det vil dog ikke være muligt at stemme, at aftjene værnepligt og at arbejde for offentlige myndigheder. Derudover er en række ejendomsretlige forhold begrænset af kravet om statsborgerskab.

2.5.2 ID-papirer og pasudstedelse

Ifølge lederen af politiet i Prostějov Frantisek Jurtik er der ingen problemer med udstedelsen af ID-papirer og pas.

2.5.3 Politiske rettigheder

De politiske rettigheder følger statsborgerskabet. Se i øvrigt afsnit 2.2 om romaorganisationer og partier.

2.5.4 Bevægelsesfrihed

I følge flere kilder blandt andet The Society of Citizens Assisting Emigrants (SOZE) er der fri mulighed for at bosætte sig indenfor republikken. Helsinki Citizens Assembly (HCA) nævner desuden, at det er muligt for slovakiske statsborgere at bosætte sig i Tjekkiet, hvis de har familie i Tjekkiet eller kan forsørge sig selv. Disse betingelser bliver dog ikke håndhævet særlig restriktivt, således at det i praksis stort set er frit for slovakker at bosætte sig i Tjekkiet.

2.6 Retssystem / retshåndhævelse

2.6.1 Nationalt niveau

Politiet

Indenrigsministeriet har sat en række tiltag i værk for at forebygge kriminaliteten. Tiltagene skal øge sikkerhedsfølelsen hos borgerne, mindske omfanget og grovheden af kriminaliteten, inkorporere kriminalitetsforebyggelse i de lokale samfunds generelle udviklingsplaner, sikre samarbejdet mellem diverse myndigheder, NGO'er og borgere, skabe rådgivnings- og informationsaktiviteter hos politiet og øge borgernes opmærksomhed for de eksisterende juridiske muligheder for beskyttelse mod kriminelle handlinger. Til realiseringen er de forskellige ansvarsområder blevet fordelt mellem Indenrigsministeriet; Uddannelses-, Ungdom og Sportsministeriet; Arbejds- og Socialministeriet; Sundhedsministeriet; Justitsministeriet og Forsvarsministeriet.

Der eksisterer to former for politi i Tjekkiet, nemlig et statsligt og et lokalt politi. Det statslige politi henhører under Indenrigsministeriet, og det lokale under kommunerne.

Det kommunale politi er ifølge Helsinki Citizens Assembly (HCA) blevet oprettet efter Tjekkiets selvstændighed i 1993. Det er frivilligt for kommunerne at oprette eget politi, men et større antal kommuner har dog brugt denne mulighed. Det kommunale politi har ikke samme magt og kompetence som det statslige politi. Det er de enkelte kommunalbestyrelser, som er ansvarlige for kommunens politi, og der er ingen national koordination.

HCA er af den opfattelse, at det kommunale politi tiltager sig beføjelser, som går langt ud over, hvad det har bemyndigelse til. Desuden er uddannelsen af de kommunale politibetjente særdeles mangelfuld. Visse steder bliver betjentene sendt på gaden efter blot få dages uddannelse. HCA nævner endvidere, at det kommunale politi har et dårligt rygte for så vidt angår behandlingen af romaer, og at de er forudindtaget. En opinionssundersøgelse foretaget hos politiet har bekræftet dette. HCA vurderer, at lederne har gode intentioner, men at det er politibetjente på lokalt plan og på gadeplan, der volder problemer.

Czech Helsinki Committee (CHC) vurderer, at rekrutteringen til det kommunale politi er for tilfældig, og at muligheden for at idømme disciplinære straffe er for dårlig. Komiteen nævner, at der har været et tilfælde, hvor betjente fra det kommunale politi fik ekstra indtægter ved at være dørmænd i en natklub. Der er endvidere en begrænset tillid til politiet, som bliver anset for at være ineffektivt og korrupt. Grunden er ikke, at politiet er underbemandet, men at uddannelsen er for dårlig. CHC understreger dog, at det ikke alene er romaer, men også andre minoriteter som har problemer med politiet, så som at politiet ikke tager imod deres anmeldelser.

Ifølge UNHCR i Tjekkiet er der mere tillid til statspolitiet end til det kommunale.

Klára Veselá-Samková mener, at statspolitiet er "skrækkeligt", men dog bedre end det kommunale politi.

Romaernes forhold til politiet er ifølge HCA karakteriseret ved generel mistillid. Kommunikationen mellem romaerne og politiet er ofte dårlig, da mange romaer har haft negativ kontakt til politiet på grund af egen kriminalitet. Det er desuden almindeligt, at politiet i forbindelse med en begået kriminalitet anholder grupper af unge romaer. De bliver herefter tilbageholdt i ca. fem timer, inden de løslades. HCA er af den opfattelse, at situationen for romaer i Brno er bedre end i Prag, da romaerne i Brno har en god kommunikation med myndighederne.

Petr Uhl påpeger, at det er problematisk, at der ikke er flere romaer, som er uddannet som politibetjente. Det kunne ændre romaernes syn på politiet. Indenrigsministeriets afdeling for kriminalitetsforebyggelse nævner, at der er specielle klasser på politiskolerne for dem, som ikke har en studentereksamen, men ingen specielle klasser for romaer.

Petr Uhl finder det "skandaløst", at politiet fungerer så dårligt, at romaerne reelt ikke får nogen hjælp, når de har brug for det. Når en roma har indgivet anmeldelse om overfald, kan det resulterer i, at romaen anklages, da det altid kan påstås, at romaen har sagt "dit hvide svin". Petr Uhl mener endvidere, at romaer muligvis overdriver, når de skal give oplysninger. Det er dog også hans opfattelse, at i de tilfælde, hvor en roma har begået en kriminell handling eller er mistænkt, opfører politiet sig korrekt. På det område har situationen ændret sig, idet en politibetjent, selvom han eventuelt har racistiske tilbøjeligheder, ikke vil gribe til voldelige metoder. The Society of Citizens Assisting Emigrants (SOZE) mener ligeledes, at politiet har forbedret sit omdømme og er omhyggelige i deres arbejde.

Lederen af politiet i Prostějov Frantisek Jurtik anfører, at det er svært for politiet at yde effektiv beskyttelse, men at ingen skal leve i frygt eller føle sig tvunget til at forlade Tjekkiet. Der har været tilfælde, hvor romaer i forbindelse med et arrangement har bedt om politibeskyttelse, hvorefter en politipatrulje har overvåget situationen. Han nævner desuden, at han har et godt forhold til romaerne, og at han ofte inviteres til deres arrangementer.

Med hensyn til klagemuligheder over politiet er der ifølge Frantisek Jurtik klare regler. Hver politistation har således en afdeling for klager, og afdelingen ledes af en erfaren betjent. Denne skal udover at tage mod klager også være opsøgende. Når en klage, som kan være enten skriftlig eller mundlig, indgives, skal klageafdelingen udarbejde en rapport indeholdende en konklusion, der kan være enten til fordel eller ulempe for anmelderen. Hvis der gives medhold i klagen, kan det føre til en reprimande, en bøde eller i alvorlige tilfælde til afskedigelse af den pågældende politibetjent. Hvis klagen afvises, kan der ankes til den regionale politimyndighed. En afgørelse herfra kan som sidste instans påklages til Indenrigsministeriet, og endelig kan der appelleres til præsidenten.

Justitsministeriet oplyser, at hvis en roma klager over politiet, vil klagen altid blive behandlet, og at politiet har pligt til at behandle alle lige. Ministeriet har kendskab til 3-4 tilfælde, hvor romaer har klaget over en dårlig eller en racistisk behandling af politiet. Efter undersøgelser af sagerne, har der dog på baggrund af vidneudsagn vist sig ikke at være grundlag for klagerne.

CHC mener, at klagesystemet over politiet ikke har nogen præventiv virkning.

HCA fandt det ønskeligt, at en civil person medvirkede i undersøgelser mod politiet, således at sagerne ikke blev "vendt på hovedet" og resulterede i, at det var klageren, der blev dømt.

Racisme

Justitsministeriet understreger, at den tjekkiske lovgivning er baseret på, at alle er lige, og at Tjekkiet har forpligtet sig gennem nationale og internationale regler til at bekæmpe racismen. Den tjekkiske lovgivning er ifølge ministeriet på dette punkt særdeles omfattende. I alt er der 11 paragraffer i straffeloven, som omhandler forbrydelser med racistisk indhold. Bestemmelserne betyder, at racisme kan straffes, og at en forbrydelse, der er begået på racistisk baggrund, kan straffes højere. Der er regler for, at Statsadvokaturen skal holde sig orienteret om kriminalitet med racistisk indhold. Det er hensigten, at sådanne sager hurtigt skal komme for domstolene uden hensyn til, om den forurettede er roma eller tjekke.

Indenrigsministeriets afdeling til kriminalitetsforebyggelse oplyser, at den tjekkiske regering og myndighederne gør alt, for at romaerne kan leve i fred, men at konflikterne ofte er et resultat af sociale problemer. Regeringen har således udformet forskellige strategier for at straffe forbrydelser, som er motiveret af racisme eller fremmedhåd. Strategierne omfatter forskellige aktiviteter for alle de personer, som på forskellig måde er involveret i problematikken. (Jfr. bilag 2). Således har politiet oprettet specielle enheder på lokalt plan til at efterforske forbrydelser med racistisk indhold. Desuden underviser politiskolerne i multikulturelle emner.

Ifølge afdelingen til kriminalitetsforebyggelse vil politiet altid referere en sag, hvor der er mistanke om en etnisk konflikt, til statsadvokaten. Politiet overvåger desuden skinheadsbevægelsen.

Justitsministeriet mener, at racisme ofte består af verbale udbrud, som er opstået i forbindelse med et skænderi. Ministeriet oplyser, at der er få racismesager, som når frem til domstolene, da der ofte er bevisproblemer. Der er fra mediernes side lagt stort pres på statsadvokaturen og domstolene for at rejse tiltale efter racismeparagrafferne. Således kunne en statsadvokat ikke modstå mediernes pres, og rejste tiltale efter én af racisme-paragrafferne, men bevismanglen bevirkede, at sagen ikke endte med en domfældelse. Der har været adskillige sager med romaer som vidner, men hvor romaerne efterfølgende afgav forskellige vidneudsagn, som således ikke kunne bruges som beviser. Der blev i disse sager ikke rejst anklager. I de tilfælde hvor statsadvokaten fandt, at der var tale om en påstand mod påstand situation, blev der altid rejst tiltale.

Med hensyn til antallet af mistænkte, sigtede og dømte for racisme henvises til bilag 4 fra UNHCR. Statistikken er baseret på oplysninger fra Justitsministeriet. Oplysningerne omhandler alle tilfælde af racisme, og således ikke kun racisme rettet mod romaer, men også racisme rettet mod tjekker og andre minoriteter eller udlændinge. Der findes ifølge Justitsministeriet både "hvid og sort" racisme, da også romaer angriber personer med anderledes hudfarve. Justitsministeriet anslår, at i cirka 40 % af tilfældene er den forurettede en tjekke. De fleste ofre er dog romaer. HCA vurderer, at det maksimalt er i 5 % af tilfældene, at racismen er rettet mod tjekker, og er derfor uforstående overfor Justitsministeriets tal på 40 %.

Ifølge afdelingen til kriminalitetsforebyggelse har der i alt været anmeldt 130 skinheadsangreb, men antallet af anmeldelser er faldende.

Det er UNHCR's opfattelse, at racismen ikke tages alvorligt af politiet.

HCA finder, at hverken politiet, statsadvokaturen eller domstolene i tilstrækkelig grad er i stand til at kvalificere forbrydelser som værende racistiske, og at der ikke er sket en eneste korrekt domfældelse. HCA anerkender, at regeringen har taget mange positive tiltag, men påpeger, at det vil tage lang tid at ændre domstolspraksis.

Klára Veselá-Samková vurderer, at dommene over skinheads er for milde, og mener, at hvis romaerne havde gjort de samme gerninger, ville de have fået livstidsdomme. Hun mener også, at romaerne ofte undlader at anmelde racistiske overgreb til politiet.

Domstolene

Tjekkiet har i følge rapporten Czech Republic Country Report on Human Rights Practices for 1998 fra U.S. Department of State et uafhængigt domstolssystem baseret på to-instans princippet bestående af distriktsdomstole, regionale domstole, samt én højesteret. Derudover findes en separat forfatningsdomstol.

Regeringens kommissær for menneskerettigheder Petr Uhl finder, at statsadvokaturen og domstolene fungerer dårligt, men mener dog, at der gives fair trial. CHC mener ligeledes, at romaer får fair trial ved domstolene, blandt andet på grundlag af, der indenfor retssystemet er et klart og let tilgængeligt appelsystem.

I følge Klára Veselá-Samková er der forskellige problemstillinger. Romaer får højere straffe end tjekker, og det sker, at uskyldige romaer bliver dømt. Det er særligt på distriktsniveau i provinsen, at der er problemer. Her er dommerne bange for at træffe afgørelser, som er upopulære i den

almindelige befolkning. Et stort problem er manglen på gode advokater. Mange advokater ønsker ikke at repræsentere romaer, da de er bange for, at det vil ødelægge deres ry, hvis de bliver anset som "sigøjner-advokater".

HCA anfører, at domstolene består af mennesker, og at en retfærdig dom, som går mod den offentlige mening kræver en modig dommer, og at der ikke er ret mange modige dommere.

2.6.2 Lokalt niveau

HCA anfører, at det er politibetjentene i lokalområderne, som volder de største problemer for romaerne.

2.7 Ind- og udrejseforhold

Czech Helsinki Committee oplyser, at der ikke er problemer i forbindelse med romaers ind- og udrejse. Den canadiske ambassade har set eksempler på, at romaer, der har indgivet asylansøgninger i Canada, er returneret til Tjekkiet, hvor de afventer ansøgningens udfald. Når de skal møde i forbindelse med behandlingen af sagen, ansøger de ambassaden om visum. Den canadiske ambassade udsteder på grundlag af disse oplysninger ikke visum.

Christian Popescu fra The Society of Citizens Assisting Emigrants (SOZE) oplyser, at der i Indenrigsministeriet er oprettet et kontor, der reintegrerer tjekker, som vender hjem efter at have opholdt sig i udlandet. Det er hans opfattelse, at de tjekkiske myndigheder ikke på nogen måde chikanerer hjemvendte romaer, som har fået afslag på asyl.

3. Slovakiet

Slovaekiets historiske baggrund er indtil delingen af Tjekkoslovakiet i 1993 identisk med Tjekkiets. Der henvises derfor til afsnit 2.

For Slovakiet, som befolkningsmæssigt er det mindste af de to lande, var den historiske baggrund for delingen, at landet i 1960 under det kommunistiske styre havde fået begrænset sin autonomistatus i forhold til føderationen. Slovakkerne ønskede en genskabelse af denne autonomi og uafhængighed af Tjekkiet.

I september og oktober 1994 afholdt Slovakiet efter delingen det første parlamentsvalg. Det resulterede i en koalitionsregering med Vladimir Meciar som premierminister.

Det nye politiske system i Slovakiet viste sig i modsætning til Tjekkiets imidlertid ustabil med store uenigheder og divergencer mellem premierminister, regering og landets præsident, samt mellem partierne og internt i partierne. I perioden indtil 1998 fulgte flere skift i regeringspartier og koalitioner. Uenighederne fulgte dels på grund af Meciar's politiske orientering mod øst, Rusland og Ukraine, fremfor mod vest. Meciar og regeringen blev beskyldt for antikonstitutionel adfærd og for magtmisbrug i forbindelse med politi og sikkerhedsorganer. Regeringen pådrog sig international kritik for vedtagelse af love med antidemokratisk og antihumanistisk indhold, for forsøg på ensretning af medierne, og for påvirkning af retssystemet. I 1996 kom det til demonstrationer i Bratislava, hvor regeringen blev anklaget for at ville kontrollere områder, der lå udenfor det politiske system, så som kultur og medier.

Parlamentsvalget i september 1998 førte imidlertid til et regeringsskifte. Meciar blev afløst af formanden for Slovaekiets Demokratiske Koalition, Mikulas Dzurinda, som leder en koalitionsregering bestående af fire partier. Blandt disse befinder sig Det Ungarske Koalitionsparti, som er en sammenslutning af tre ungarske partier. Derved blev Slovaekiets store ungarske mindretal med 15 mandater for første gang repræsenteret i parlamentet.

Den nye regering har annonceret et markant politisk skifte på såvel det indenrigs- som udenrigspolitiske plan i forhold til den tidligere Meciar regering. Regeringen har således foretaget de første indledende skridt til forhandlinger om optagelse i EU og NATO.

Økonomisk har landet efter en flerårig høj vækstrate fået problemer med underskud på betalingsbalancen og de offentlige budgetter. Dette har ført til en stigende arbejdsløshed, som ligger på omkring 13%. Arbejdsløsheden rammer især de lavt- eller ikke uddannede etniske mindretal, således romaerne.

3.1 Historisk baggrund og demografi

3.1.1 Historisk baggrund

Romaernes historiske baggrund i Slovakiet er i vid udstrækning identisk med den historiske baggrund i Tjekkiet før og efter 2. verdenskrig (jfr. afsnit 2.1.1).

Dog var forholdene for romaerne i Slovakiet under 2. verdenskrig mildere end for romaerne i Tjekkiet. Der var således ikke tale om udryddelse, endsize systematisk udryddelse. Der blev dog også oprettet arbejdslejre, iværksat streng arbejdsdisciplin og dermed følgende udnyttelse af billig arbejdskraft. Dette gjaldt ikke kun for romaer, men også for andre grupper, som blev betegnet som aociale.

Til spørgsmålet om kompensation til de overlevende romaer og efterkommerne til de dræbte oplyser Gejza Adam, formand for partiet Romany Civic Initiative (ROI) i Košice, at der forhandles i USA. Han mener dog, at kompensationen skal tilfalde de romaorganisationer, der beskæftiger sig med menneskerettigheder, og at pengene skal bruges til uddannelse af romaer. Han beklager, at ingen har undskyldt selv om både Europa og USA har anerkendt holocaustet på romaerne som kompensationsberettigende.

3.1.2 Demografi

Romabefolkningen udgør efter ungarene det næststørste mindretal i Slovakiet. Ved folketællingen i 1991, hvor romaerne fik ret til selv at vælge, om de ville angive deres etniske tilhørsforhold eller ej, oplyste 80.627 personer officielt at være romaer. Ifølge en befolkningsstatistik fra 1989 udgjorde romaerne imidlertid 253.943 personer, svarende til 4,8% af befolkningen. Klara Orgovanova, direktør for Open Society Foundation og Inforoma, oplyser, at der i dette tal ikke er medregnet de romaer, som havde en levestandard, der kunne sammenlignes med majoritetsbefolkningens. Det rigtige antal romaer skal således andrage 350-400.000 personer. Ifølge en rapport fra 1997 udarbejdet af partiet Romany Intelligence for Coexistence (RIS) vurderes antallet af romaer imidlertid til mellem 480-520.000 personer. Også RIS forklarer divergensen med, at romaerne ikke officielt har villet opgive deres etnicitet ved folketællingen. Til sammenligning udgør ifølge en officiel statistik fra 1996 den samlede slovakiske befolkning 5.373.810 personer.

Regionalt centrerer romabefolkningen sig i det østlige og centrale Slovakiet. Dertil findes en del romaer i Bratislava og tilgrænsende distrikter. Men især i distrikterne Spisska Nova Ves, Roznava og Košice i det østlige Slovakiet findes landsbyer med høj romakonzentration og romaghettoer.

3.2. Romaorganisationer og -partier

Som i Tjekkiet er der også ved valg i Slovakiet en spærregrænse på 5%. Med undtagelse af det ungarske mindretal, som er repræsenteret med 15 medlemmer i parlamentet, forhindrer spærregrænsen de mindre minoriteter i at blive repræsenteret i parlamentet. Romapartierne kan således kun blive repræsenteret i parlamentet, såfremt de indbyrdes indgår koalitioner, som ungarene, eller koalitioner med andre ikke-roma partier.

3.2.1 Romapartier

I Slovakiet findes der ifølge formanden Alexander Patkolo for partiet Romany Intelligencia for Coexistence (RIS) 17 politiske romapartier, hvoraf dog kun to er aktive. De to partier omfatter det nævnte parti RIS, der har hovedkontor i Bratislava, og Romany Civic Initiative (ROI), der har hovedkontor i Košice.

Romany Intelligencia for Coexistence (RIS)

RIS blev ifølge formanden stiftet i 1995 i opposition til Meciar regeringen. Det er organisatorisk opbygget som et klassisk parti og er registreret i Indenrigsministeriet. Det har 11.000 medlemmer og en række lokale afdelinger rundt om i landet. Partiet, der må finansiere sig selv, er fattigt, og ledelsen må bruge af egne personlige midler. Mange af medlemmerne er arbejdsløse, og derfor opkræver partiet ikke medlemsbidrag.

RIS har aldrig haft medlemmer i parlamentet. Partiet har forud for sidste valg i september 1998 indgået en aftale med Den Slovakiske Demokratiske Union (SDK), og aftalen blev signeret af den nuværende premierminister. Men RIS har ikke siden valget trods sin støtte til SDK haft kontakt eller møde med partiet. RIS har udover dette parti ingen aftaler med andre partier om samarbejde på landsplan.

Partiet har haft mere succes med at indgå koalitioner med andre partier ved lokalvalg. Derved er det lykkedes at få valgt nogle RIS-repræsentanter ind i en række byråd (det var ikke muligt at få oplyst, hvor mange personer det drejede sig om). At det til tider ikke er uproblematisk for romaer at være lokalpolitisk aktive, vidner følgende beretning fra RIS-formanden om. En roma, Marian Bily, som ikke er medlem af RIS, blev valgt i december 1998 som borgmester i byen Petrova i distriktet Bardejov. Ved indtagelse af sit embede i januar 1999 blev han imidlertid mødt med et mistillidsvotum af byrådet. Den afgående borgmester ville derpå ikke træde tilbage og beholdt dokumenter og nøgler. Marian Bily, der forud var arbejdsløs, fik som officiel borgmester ikke længere udbetalt sociale ydelser, men han fik heller ingen løn, da han ikke var tiltrådt sit embede. Sagen er endnu ikke afsluttet. Formanden for RIS mener, at der her er tale om en racistisk motiveret forfatningsstridig sag.

RIS oplyser, at 3,5 % af romaerne stemte på Den Slovakiske Demokratiske Koalition ved sidste valg, 2,5% på Den Ungarske Koalition og 1,5% på Det Demokratiske Venstreparti. RIS anser dette for at være en særdeles positiv udvikling med hensyn til romaernes politiske bevidsthed. Det bedste, mener RIS, vil dog være at skabe en fælles romafront. RIS havde ugen forinden mødet med delegationen (7. marts 1999) afholdt kongres. Fem andre romapartier deltog, og partierne indgik en aftale om ikke at fusionere så dog at samarbejde. Dette blev anset for at være en positiv udvikling.

Romany Civic Initiative (ROI)

Partiet blev stiftet i 1989 i forbindelse med fløjlsrevolutionen, men blev delt med delingen af Tjekkoslaviet. Formanden Gejza Adam angiver, at partiet havde 11 mandater i parlamentet i 1990. Partiets indflydelse i de tjekkiske og slovakiske samt det føderale parlament var i begyndelsen af 1990'erne stor, og således var det muligt at forbedre romaernes situation på en række områder. F.eks. er romaerne blevet anerkendt som et mindretal, og der er blevet indført en deklaration om menneskerettigheder i konstitutionen, ligesom samtlige mindretal fik opført deres rettigheder. Partiet har i dag ingen repræsentanter i det slovakiske parlament.

UNHCR i Bratislava kritiserer romaerne for generelt at mangle interesse i at deltage i samfundsopbygningen og beklager, at romaerne er dårligt repræsenteret i den politiske struktur, og at dette til dels er en følge af indbyrdes uenighed. Også roma NGO'en Inforoma anfører, at interne uenigheder blandt romaerne er skyld i, at romaerne ikke er repræsenteret i den politiske struktur.

Formanden for Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia anfører, at romaerne kan opdeles i en politisk umoden gruppe og en politisk elite, og at begge grupper er vanskelige at kommunikere med. Følgen er også, at romaerne har problemer med at udpege en fælles repræsentation med tilstrækkelig autoritet og mandat.

Den indbyrdes uenighed berøres også af den slovakiske højesteret, som dog anfører, at romaerne er blevet tiltagende mere aktive og mere bevidste om deres situation og muligheder.

3.2.2 Andre romaorganisationer

Ifølge formanden for ROI findes der i dag i Slovakiet omkring 30 forskellige romaorganisationer, hvoraf nogle bliver støttet med EU midler. Han oplyser, at Indenrigsministeriet har en komplet liste. Blandt organisationerne findes der udover partier også kultur-, og ungdomsforeninger. Af Radio Prags liste over romaorganisationer fremgår, at der derudover findes romaorganisationer, der beskæftiger sig med menneskerettigheder og retsforhold. Missionen havde møde med én af disse, nemlig Inforoma. Inforoma oplyser, at der findes 17 politiske romapartier og 58 øvrige romaorganisationer.

3.2.3 Romaer repræsenteret i den statslige administration og offentlige organer

Ifølge Inforoma er der ingen romaer ansat i den statslige administration. Det gælder ifølge formanden for ROI også Socialministeriet til trods for romaernes sociale problemer. Oplysningerne bekræftes af partiformanden for RIS. Ifølge Citizen and Democracy Foundation, Minority Rights Group er der dog én juridisk uddannet roma ansat i statsadministrationen.

Den nye regering har kort efter valget nedsat en særlig kommission til varetagelse af blandt andet romaspørgsmål. Som leder af kommissionen har regeringen udnævnt vicepremierminister Pal Csáky. Kommissionen har påbegyndt sit arbejde og skal løse en lang række problemer i forhold til romaerne, herunder sociale problemer, skabe tolerance hos majoritetsbefolkningen over for romaer, uddanne politiet og træne dem i menneskerettigheder m.m. Kommissionen har dertil planlagt at afholde to rundbordsmøder, hvoraf det første skal finde sted den 16. marts med deltagelse af Max van der Stohl, OSCE's Højkommissær for Etniske Minoriteter, universitetsforskere og NGO'er. På dette møde skal der defineres problemområder og derefter udarbejdes en prioriteringsliste med hensyn til opgaveløsninger. På det andet rundbordsmøde skal deltagerne udelukkende bestå af romaledere. Csáky oplyser, at målet på lang sigt er at indføre selvstyreordninger og at tildele midler, således at minoriteterne selv deltager i løsningen af deres problemer. Med det ungarske mindretal blev der indgået sådanne selvstyreaftaler med godt resultat, og Csáky mener, at romaernes problemer kan løses på lignende måde. Målet er også at oprette et ombudsmandsembede, men på grund af dertil hørende beføjelser må oprettelsen afvente en forfatningsændring. Formanden for RIS oplyser, at partiledelsen er blevet inviteret til at deltage i kommissionens arbejde, og at RIS nu vil udpege en repræsentant.

Derudover har regeringen oprettet en kommission for romaanliggende under ledelse af romaen og juristen Vincent Danihel. Han oplyser, at én af hans hovedopgaver er at undersøge og finde løsninger på racismeproblemet.

3.2.4 Romamedier

Ifølge ROI udgives der en række publikationer på slovakisk for romaer. En gang månedligt bliver der ifølge RIS udgivet en avis, *Romano Nevo Lil*, på romasproget. RIS er kritisk over for avisen, idet den politisk støtter den tidligere regering. Et enkelt program i fjernsynet for romaer sendes 20 minutter én gang månedligt. ROI kritiserer såvel udsendelsen som avisen, idet ingen af medierne produceres af romaer til trods for, at der blandt romaerne findes dygtige og veluddannede mennesker, som er i stand til at påtage sig dette arbejde. ROI mener i øvrigt, at Slovakiet af de østeuropæiske lande har den største procentvis andel af veluddannede romaer. At romaerne ikke selv udfører det journalistiske arbejde, mener ROI, bidrager til at give romaerne et dårligt omdømme. ROI kræver, at romaerne generelt bør have bedre adgang til medierne. Formanden for det andet romaparti RIS tilføjer, at romapartierne forud for valget i september 1998 ikke havde samme adgang til medierne som de øvrige partier. Han havde flere gange forsøgt at komme i kontakt med redaktører og journalister på TV, men var hver gang blevet henvist til en sekretær.

Ifølge vicepremierministeren Pal Csáky er det planlagt snarest at påbegynde udsendelsen af et fjernsynsprogram på romasproget for romaer i Košice.

3.2.5 Romakultur

I Košice findes der såvel et romateater som en kunstscole for romabørn. Kunstscolen er en selvejende institution, og bygningen ejes af skolen.

Teatret blev grundlagt i 1992. Det støttes ifølge teaterdirektøren Karel Adam med midler fra Kulturministeriet, og indgår i gruppen af slovakiske teatre. Lokalerne er lejet, og en del af driftsudgifterne finansieres af Košice kommune. Tilskuddene er dog ikke tilstrækkelige til at dække udgifterne. Romaerne vil gerne have ejerskabet til bygningen, men kan ikke selv rejse de nødvendige midler. Teaterdirektøren giver dog udtryk for sin taknemmelighed til regeringen for dens støtte, idet teatret bidrager til at synliggøre romakulturen og til at styrke romaidentiteten. Han udtrykker forståelse for det begrænsede tilskud henset til landets dårlige økonomi. Teatret har ingen permanent scene, men er et rejseteater, som opfører forestillinger rundt om i Slovakiet såvel som i udlandet. Blandt teatrets publikum er der både romaer og slovakker.

Teaterdirektøren oplyser, at der på universitetet i Nitra findes et institut for romakultur. I 1998 blev der desuden oprettet et center til udvikling af romakultur og identitet.

3.3 Sociale og økonomiske forhold

Ligesom i Tjekkiet har romaerne i Slovakiet sociale problemer, så som ingen eller mangelfuld uddannelse, høj arbejdsløshed og dårlige boligforhold. De sociale problemer er stort set identiske for de to landes romabefolkninger. Ligesom i Tjekkiet er der ofte tale om en ond cirkel.

Direktøren for Inforoma oplyser, at de slovakiske romaer kan opdeles i tre grupper. Den dårligst stillede udgør ca. en tredjedel og er karakteriseret ved høj arbejdsløshed, mange børn og ghettodannelser. Som et eksempel på ghettodannelse nævner hun en lille by ved navn Jaronica, hvor 3.000 ud af 4.000 indbyggere er romaer. Mellemgruppen består af uddannede romaer. På grund af diskrimination på arbejdsmarkedet har den imidlertid svært ved at få arbejde og dermed svært ved at

skabe sig en ordentlig tilværelse. Det er ifølge direktøren denne gruppe, som udvandrer, og det er derfor især vigtigt, at den får hjælp. Endelig er der roma "aristokratiet", der består af musikere, der kommer fra gamle musikerfamilier, og som er velhavende, samt romaer med egen virksomhed.

Formanden for romapartiet Romany Intelligence for Coexistence (RIS) anfører, at forholdene for romaerne efter fløjlsrevolutionen er blevet forværret, og at romaerne lever på samfundets kant. Formanden for Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia anfører, at romaerne under kommunismen blev tvangsassimileret, og at de i dag bliver segregeret, dvs. marginaliseret. Det gælder især i Østsllovakiet. Endvidere anfører hun, at romaerne ikke har kunnet omstille sig til de nye tider, og at de er blevet ofre for markedsøkonomien. Også direktøren for Inforoma mener, at romaerne er marginaliseret. UNHCR anfører, at romaernes situation er blevet forbedret efter den nye regerings tiltræden.

Regeringens nydannede kommission for menneskerettigheder, minoriteter og regional udvikling, der ledes af vicepremierministeren Pal Csáky, og som blot har eksisteret i fire måneder, har allerede sat omfattende programmer i værk til løsning af en lang række problemer. (Jfr. afsnit 2.2.3.). Således har den i samarbejde med PHARE, EUs udviklingsprogram for Østeuropa, udviklet et uddannelsesprogram. Desuden har PHARE bevilget 450.000 ECU til udviklingsprojekter i forskellige regioner i Østsllovakiet. Ifølge Vincent Danihel, regeringens kommissær for romaanliggende, er der i Košice blevet iværksat et resocialiseringsprogram og et træningsprogram for romaer i samarbejde med arbejdsformidlingen. Der er også planer om iværksættelse af bolig og miljø projekter, som romaerne selv skal stå for. Derudover skal der iværksættes et projekt til genskabelse af romaernes gamle håndværkstraditioner samt et særligt uddannelsesprojekt for romaungdommen. Endelig har kommissionen til løsningen af en række sociale problemer anmodet den spanske regering om rådgivning og assistance [da Spanien har et stort antal romaer]. Pal Csáky understreger, at den nye regering vil gøre alt, hvad der står i dens magt, for at skabe bedre vilkår for romaerne således, at de kan føle sig trygge og sikre, og ikke behøver at udvandre for at finde bedre vilkår.

Ifølge UNHCRs vurdering, har den nye regering vist god vilje og har været særdeles aktiv i løsningen af romaproblemerne. Men regeringen har også andre problemer på dagsordenen såsom at rette op på økonomien. Direktøren for Inforoma er af samme opfattelse, men tilføjer, at regeringen mangler penge. Også formanden for Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia mener, at regeringen har erkendt problemerne, og at den har potentiale til at løse dem. Hun mener dog ikke, at den har vist sig særlig ihærdig, idet romaproblemerne kommer i sidste række af mange andre problemer, og at det for regeringen er et prioriteringsspørgsmål. Partiet RIS oplyser, at det gerne vil samarbejde med den nuværende regering, men RIS synes ikke, at det har fået respons fra regeringen på dets forslag, og at det til udførelse af egne forslag og projekter heller ikke har fået regeringens opbakning. RIS mener desuden, at på lokalt plan bruger kommunerne statsbevillinger til andre ting, end det de er øremærkede til, nemlig til udvikling af infrastrukturen til gavn for romaerne.

3.3.1 Uddannelse

Ifølge formanden for Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia sender heller ikke romaerne i Slovakiet deres børn i børnehaver til trods for, at børnehaverne er gratis. Dermed bliver børnene dårligere stillet allerede ved skolestarten således, at også romabørn i Slovakiet bliver sendt i specialskoler/klasser. Derfor arbejder også myndighederne i Slovakiet på oprettelsen af de såkaldte

nul-klasser som skoleforberedelse. En sådan klasse er allerede blevet oprettet i Košice, hvor specielt uddannede pædagoger er ansat. Desuden har regeringen også oprettet et program med sommerskoler for romabørn. Inforoma oplyser, at i landsbyerne opdeles børnehaverne i romabørn og børn fra majoritetsbefolkningen.

Ifølge formanden for Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia er der ingen tosprogede skoler, og der er kun en romasproget lærebog, som dog kun sjældent anvendes. Hun beskriver i øvrigt skolesystemet som gammeldags og autoritært, og at det ikke er blevet ændret siden systemskiftet. Hun tilføjer, at lærerne er dårlige, underbetalte og ingen ønsker har om ændringer, og at børnene "generelt hader" skolen.

Formanden oplyser endvidere, at de romaer, der får afgangseksamen i folkeskolen, ofte har problemer i det senere skoleforløb.

3.3.2 Arbejdsløshed

Arbejdsløsheden for romaer andrager ifølge Vincent Danihel, regeringens kommissær for romaanliggende, mellem 80-100%. UNHCR i Bratislava angiver den gennemsnitlige arbejdsløshed til 16%, mens den blandt romaerne er op til 100%.

Ifølge Slovak Helsinki Committee mangler romaerne sammenlignet med de andre befolkningsgrupper uddannelse.

Romaerne i Slovakiet bliver ifølge Inforoma ligesom romaerne i Tjekkiet også diskrimineret på arbejdsmarkedet. Det er især belastende for de uddannede romaer, som på den baggrund føler sig som fremmede i deres eget land. Formanden for romapartiet RIS bekræfter, at romaerne diskrimineres på arbejdsmarkedet og tilføjer, at diskrimineringen bevirker, at romaerne ikke uddanner sig, ligesom arbejdsløsheden er årsag til, at romaerne udvander.

Politidirektøren for Košice mener, at romaernes høje arbejdsløshed har historiske årsager, idet romaerne altid har haft lave uddannelser, dårlig hygiejne og ringe personlighedsmæssige kvaliteter.

De sociale myndigheder i Košice anfører, at ikke-romaer også er berørte af arbejdsløsheden. De anfører endvidere, at efter 1989 opgav romaerne deres arbejde for i stedet at leve af sociale ydelser. Ifølge myndighederne kan størrelsen på de sociale ydelser være højere end mindstelønnen, og de tilføjer, at romaerne har svært ved at administrere deres penge.

UNHCR foreslår, at der til bekæmpelse af arbejdsløsheden blandt romaerne indføres en skattereduktion til de virksomheder, der vil beskæftige romaer.

3.3.3 Boligforhold

Formanden for romapartiet ROI mener, at de dårlige økonomiske betingelser for romaer tvinger dem ud i ghettoerne. Således findes der i Košice en romaghetto kendt som Lunik IX i en boligblok i udkanten af byen. Boligblokkene blev bygget for 15 år siden, men er misligholdte, og især de blokke, der er beboet af romaer, er i dag fuldstændigt nedslidte. Området er fyldt med affald og gamle bilvrage. Formanden for Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia mener, at Lunik IX er en

typisk socialistisk løsning, og at byggeriet oprindeligt var bygget med det formål at flytte romaerne dertil for "at stuve dem af vejen". Hun anfører, at alle ikke-tilpassede og dermed ikke kun romaer i dag fortsat får henvist bolig her. Ghattobebyggelsen, mener hun, strider mod national og international lovgivning, og hun har derfor bedt eksperter om at se nærmere på de juridiske implikationer.

De sociale myndigheder i Košice anfører, at byen ikke har boligproblemer, idet man har bygget små sociale lejligheder til romaerne. De anfører endvidere, at det er de "utilpassede", der henvises til Lunik IX, og at de ikke kun omfatter romaer. I Lunik IX bor der i alt 485 romafamilier. Til området er der knyttet et lægecenter. Boligblokkene har ifølge myndighederne oprindeligt været et pænt byggeri, men er blevet ødelagt af romaerne.

Inforoma anfører, at mennesker, der bor i ghettoer, ingen muligheder har for at ændre deres sociale situation.

3.3.4 Socialhjælp

Formanden for Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia oplyser, at der ofte er tale om en ond cirkel, idet børnerige familier ikke ved ordinært arbejde kan tjene det samme beløb, som de kan få i børnepenge og andre sociale ydelser. Resultatet er, at de for at forbedre deres økonomiske situation, får flere børn.

Formanden for partiet ROI oplyser, at den månedlige socialhjælp andrager mellem 1.700 til 3.600 slovakiske koruna.⁴ For eksempel får en arbejdsløs familie 7.000 koruna, hvoraf de 3.000 går til husleje. Han anfører, at romaerne ved udbetaling af socialhjælpen føler sig dårligt behandlet, idet de altid kun får den laveste ydelse. Han mener også, at det er uretfærdigt, at socialhjælpen fratages de romaer, der ikke overholder den af socialkontoret satte mødepligt.

3.3.5 Sundhed

Inforoma oplyser, at fødegangene i hospitalerne er opdelt i afdelinger for romakvinder og i afdelinger for slovakiske kvinder. Derudover er der dog ikke tale om forskelsbehandling, og alle har lige ret til lægehjælp, som i øvrigt er gratis.

3.3.6 Øvrige sociale forhold

Formanden for Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia oplyser, at der findes mange romabørn i børnehjemmene. Der er ingen systematiske tvangsfjernelser af børn, og sker det, at et barn tvangsfjernes, er det velbegrundet.

⁴ En dansk krone svarer til ca. 17 slovakiske koruna.

3.3.7 Lokale strategier

Socialmyndighederne i Košice anfører, at Slovakiet de sidste 30-40 år har prøvet mange muligheder for at forbedre romaernes sociale forhold. Man har forsøgt at sprede romaerne, og at samle dem, man har forsøgt med forskellige uddannelsesformer og kurser, men intet er lykkedes. Myndighederne mener, at det er svært at komme ind i romaernes cirkler, og at de er svære at kommunikere med.

Myndighederne oplyser, at deres nuværende sociale arbejde bliver gennemført i henhold til regeringens dekret 796 (jfr. bilag 5 med uddrag vedrørende socialhjælp). De mener dertil, at de gør en stor indsats, idet de er klar over, at der med romaernes massive sociale problemer ligger "en tikkende bombe". Løsningen af problemerne kræver dog samarbejde med andre myndighedsinstanser.

De oplyser endvidere, at de har ansat flere romaer som socialarbejdere i form af *streetworkers*. Disse hjælper socialforvaltningen med at løse romaproblemer. Myndighederne er af den opfattelse, at romaerne skal deltage i løsningen af egne problemer. De vil også gerne beskæftige romaer med høj uddannelse. Formanden for Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia oplyser, at myndighedernes information om, at de har ansat romaer som *streetworkers*, ikke er rigtig. Myndighederne har sådanne planer, men de er endnu ikke realiseret.

Myndighederne understreger, at romaerne ikke diskrimineres i socialforvaltningen. Der er internt i forvaltningen en streng kontrol. Hvis det sker, at nogen af minoriteterne bliver diskrimineret, kan det føre til fyring af den diskriminerende ansatte. Alle bliver behandlet ens, og romaerne har som alle andre lige ret til retshjælp, socialhjælp m.v.

3.4 Forholdet til majoritetsbefolkningen

3.4.1 Generelt

Slovakiets højesteret oplyser, at ifølge den slovakiske forfatning er personer fra nationale mindretal og etniske grupper garanteret retten til at bruge eget sprog, at organisere sig og at modtage undervisning på deres modersmål. Romaerne er anerkendt som en etnisk minoritet, men kan, da de ikke opfylder de internationale krav, ikke anerkendes som en nation. Vincent Danihel, der er vicepræsident for Slovak Helsinki Committee (SHC) og rådgiver for vicepremierministeren oplyser sammen med præsidenten for SHC, Štefan Markuš, at romaerne i forfatningen er anerkendt som minoritet, og at romaerne ved lov i 1991 tilmed er blevet anerkendt som en national minoritet, men at definitionen ikke er helt klar.

Štefan Markuš og Vincent Danihel mener, at romaerne ikke behandles som andre minoriteter, og at romaerne må kæmpe for at blive integreret i samfundet. Hvis det skal lykkes den enkelte roma at kæmpe sig ud af de økonomiske og sociale vilkår, der kendetegner gruppen, må han/hun samtidig fornægte sin etniske baggrund. Et forhold der bekræftes af UNHCR i Bratislava. Vincent Danihel oplyser, at majoritetsbefolkningens generelle holdning til romaer er negativ. Han oplyser dog samtidigt, at der findes områder, hvor romaer er velintegrerede.

UNHCR i Slovakiet forklarer, at lokalt bliver romaerne accepteret af befolkningen. Det er UNHCR's indtryk, at fremmedhadet er større i Tjekkiet end i Slovakiet, men at det stadig er nødvendigt med en holdningsændring i forhold til romaerne. Således finder romaerne, bortset fra de veluddannede, det svært at interagere med den øvrige befolkning. Det slovakiske samfund er præget

af fire års dårlig politisk ledelse, og den nye regering har mange opgaver at tage vare på. Forholdet mellem romaer og den øvrige befolkning er blot et af problemerne. Det kræver tålmodighed og hårdt arbejde at etablere en kommunikation mellem romaerne og den øvrige slovakiske befolkning. På baggrund af den siddende regerings knap fire måneder ved magten er det for tidligt at bedømme dens indsats på området. Det er dog sikkert, at den viser god vilje, men opbygningen af et tillidsforhold mellem romaer og den øvrige befolkning kræver en indsats fra begge sider. Det er ligeledes UNHCR's opfattelse, at der på romasiden er mangel på interesse i at deltage i processen. Oftest er romapartier og organisationer kritiske og utålmodige.

Ifølge advokat Anna Koptová, formand for Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia (LDB), er det usædvanligt, at romaer og slovakker har noget med hinanden at gøre. Der er stort set ingen kontakt mellem de to grupper. Det er hendes opfattelse, at romaerne lever i udkanten af samfundet og uden for de samfundsmæssige strukturer.

Partiet Romany Intelligence for Coexistence (RIS) omtaler en opinionsundersøgelse fra 1991, der viser, at 67 % af majoritetsbefolkningen har en negativ attitude i forhold til romaer. RIS mener, at der også hos de myndighedsorganer, der arbejder med romaer, findes personer med fordomme, og oplyser, at der findes kommuner, der forbyder romaer adgang. Højesteret oplyser supplerende, at myndighederne i Spišská Nová har indført spærretid for romaer på visse tidspunkter af døgnet.

I forbindelse med oversvømmelserne i 1997 fik de berørte romaer ifølge RIS uddelt rationeringskuponer, der kun kunne bruges i en enkelt butik, mens slovakker derimod fik uddelt kontanter.

RIS repræsentanterne mener, at de personligt som romaer i Bratislava føler sig næsten assimileret, og at de i kraft af deres position føler sig som en minoritet i romasamfundet. De finder, at forholdet mellem majoritetsbefolkningen og romaerne i det centrale og sydvestlige Slovakiet er bedre end i det østlige Slovakiet. De har ikke oplevet problemer på grund af deres politiske engagement. Formanden, Alexander Patkoló, har dog på gaden hørt nogle folk omtale ham som en "beskidt sigøjner", og episoden forekom efter en tv-udsendelse, som han deltog i.

Det er Klara Orgonánovás indtryk, at majoritetsbefolkningen generelt har fordomme mod romaerne. Som veluddannet roma har hun imidlertid ofte mødt velvilje blandt slovakkerne.

Sarlota Pufflerová fra Citizen and Democracy Foundation, Minority Rights Group beskriver romaerne som en synlig minoritet. Til trods for at de har levet i Slovakiet i århundreder, er romaerne stadig ikke en del af samfundet. Hun mener endvidere, at der efter revolutionen i 1989 er sket en holdningsændring til det værre.

Karel Adam, direktør for romateateret i Košice, samt formanden Gejza Adam og næstformanden Karel Hovarth for partiet Romany Civic Initiative (ROI) har både gode og dårlige erfaringer. De har oplevet at blive nægtet adgang til restauranter og diskoteker og har været udsat for verbal chikane samt tjenere, der ignorerer dem på restauranter. De har dog ikke personligt været udsat for fysiske overgreb og har heller ingen problemer i forhold til nære naboer. De forklarer, at de som politiske aktive er mere udsatte, men bedre i stand til at beskytte sig selv.

Citizen and Democracy Foundation, Minority Rights Group arrangerede en workshop for romaer. Da romaerne dukkede op på hotellet, hvor workshoppen skulle afholdes, blev de nægtet adgang, fordi de var "sorte".

Vicepræsidenten for den slovakiske højesteret oplyser, at etableringer, der forbyder romaer adgang, gør det af økonomiske og ikke racistiske grunde, da ejerne har lidt økonomiske tab, når de gav romaer adgang. Situationen kunne sammenlignes med engelske fodboldfans, der nægtes adgang til fodboldstadions, ikke fordi de er englændere, men fordi de er bøller.

Højesteretspræsidenten mener efterfølgende, at der ikke er nogen i den slovakiske højesteret, der accepterer, at romaer nægtes adgang til restauranter og lignende. Eva Babiaková fra den slovakiske højesteret supplerer, at Slovakiet er et samfund med mange minoriteter, og at et sådan samfund ikke kan eksistere, hvis der er racehad.

Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia henviser til en episode, hvor beboerne i en kommunalt ejet boligblok krævede, at en roma i bebyggelsen skulle sættes ud, da de mente, at han var en belastning. Uden at have undersøge forholdene tog bystyret skridt til at sætte romaen ud. Organisationen gik ind i sagen, hvorved den endte ved en domstol. Domstolen fandt det ikke bevist, at romaen var en belastning for sine naboer, og organisationen vandt sagen.

Medierne

Ifølge RIS har indenrigsministeren Ladislav Pittner bedt medierne om at undlade at referere til mistænkte som romaer eller mørke slovakker, og medierne har rettet sig efter denne appel. ROI oplyser, at omtalen af romaernes sociale problemer i medierne bliver forsømt, og at den offentlige opinion er imod romaerne.

3.4.2 Særlige grupper

Den slovakiske skinheadsbevægelse skiller sig ud som en gruppe med et specielt dårligt forhold til romasamfundet, og ifølge adskillige menneskerettighedsrapporter har der været mange tilfælde, hvor skinheads ud fra racistiske motiver har overfaldet romaer. Overfaldene har haft drab til følge.

Slovak Helsinki Committee (SHC) oplyser, at der er mere end 20 racistisk motiverede angreb på romaer om året. Skinheadsbevægelsen forekommer organiseret, og SHC har etableret fire grupper i henholdsvis det østlige, det centrale, det sydlige og det vestlige Slovakiet til at overvåge situationen. Grupperne skal registrere episoder, der kan have et racistisk indhold, og overvåge politiets indsats.

Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia (LDB) oplyser, at der findes forskellige slags skinheads, herunder organiserede militante skinheads. Ifølge organisationens rapport White Book 1999 er skinheadsbevægelsen i Prievidza og Handlová velorganiseret, og især i Prievidza skal ifølge LDB skinheads have foretaget mange angreb. Af White Book fremgår det endvidere, at der i skinheadsbevægelsen findes børn af politibetjente.

Vincent Danihel, der selv er roma, mener, at det er vigtigt at erkende, at Slovakiet har et racisme-problem. Det slovakiske samfund anstrenger sig dog for ikke at tale om det af frygt for Slovakiets image i udlandet. Det er Danihels opfattelse, at der er anonyme kræfter, som forsøger at realisere deres ideer gennem skinheadsbevægelsen. Danihel har dog ikke kunnet bevise en sådan sammenhæng.

Klara Orgovánová mener, at skinheadsproblemet ikke er så graverende i Slovakiet som i Tjekkiet.

Det er ifølge romapartiet ROI primært skinheads, der udviser åbne racistiske tendenser overfor romaerne. De slovakiske skinheads er ifølge ROI unge mellem 14 og 25 år fra den højere middelklasse og andrager ca. 100.000 personer. Skinheads findes især i de større byer, og antallet er stigende. Partiet mener, at skinheadsbevægelsen til en vis grad er organiseret, og at den får finansiel støtte, men partiet ved dog ikke hvorfra. Desuden skal den have forbindelser til politimænd på lavere niveauer. Skinheads er aggressive og angriber især unge, børn og ældre. Den 3. marts 1999 skulle skinheads ifølge ROI således have dræbt en ung mand. Romaerne er bange for at bruge offentlige transportmidler af frygt for at blive angrebet. Romateatret har derfor efter dets forestillinger arrangeret fællestransport for romaerne. Selv har repræsentanterne fra ROI været udsat for telefonterror, og én har fået udøvet hærværk mod sin bil. De kunne endvidere oplyse, at familie og venner, har været udsat for fysiske angreb. Politiets efterforskning har i disse sager begrænset sig til at spørge de overfaldne, om de kendte navnene på overfaldsmændene. Da det ikke var tilfældet, foretog politiet sig ikke mere. ROI mener, at skinheadsaktiviteter ikke bliver opfattet som kriminelle, at skinheads ikke bliver straffet, og at der er brug for ny lovgivning.

Romapartiet RIS oplyser, at det er skinheads, der står bag de fleste voldelige angreb mod romaer. RIS angiver endvidere, at de slovakiske skinheads støttes af politiske grupper, men vil ikke oplyse, hvilke grupper det drejer sig om.

Det statslige politi i Košice oplyser, at politiet ikke har viden om eksistensen af organiserede, officielle skinheadsgrupper, og at der ikke findes nogen racistisk bevægelse. Det sidst kendte tilfælde af racistisk motiveret vold var en episode i 1997. Politiet mener, at når romaerne angribes, opfatter romaerne angrebet som et skinheadsangreb, og historier om skinheads er derfor et resultat af rygter blandt romaerne. Der er ifølge det statslige politi på grundlag af et dekret blevet udpeget en person hos politiet til at overvåge skinheads. Politiet har undersøgt nogle episoder, og har konstateret, at de kampe og konflikter, der har været mellem romaer og "hvide", enten har været opgør om penge og piger eller resultatet af generel aggressiv adfærd. Politiet har endvidere konstateret, at de unge "hvide" blot har imiteret skinheads, og at de ikke har været organiserede.

Vincent Danihel oplyser, at det er hans pligt at sørge for, at viden om racisme og skinheads gives videre til regeringen, og at der tages skridt til, at domstolene udnytter mulighederne for at få dømt skinheads. Endnu er der ikke sket domfældelser for udbredelse af fascistisk propaganda, men det er Danihels opfattelse, at det vil blive tilfældet i fremtiden.

RIS havde i november 1998 et møde med indenrigsminister Ladislav Pittner, der efterfølgende udstedte en ordre om, at politiet skulle være mere aktive i kampen mod skinheads.

Vicepremierminister Pal Csáky oplyser, at skinheadsbevægelsen udgør et problem, men at antallet af episoder er faldende. Løsningen på problemet er, mener han, at skabe en debat.

ROI oplyser, at blandt de politiske partier er det især Slovakiets Nationale Parti (SNS), der har udvist åben racisme. Pal Csáky oplyser dertil, at Jan Slota fra SNS fredag den 5. marts 1999 har fremsat så stærkt racistiske udtalelser, at Pal Csáky vil forsøge at få ham dømt. Ifølge SHC har udtalelserne været af en sådan karakter, at selv partifæller tager afstand.

3.5. Retslige vilkår

3.5.1 Statsborgerskabslovgivningen

Spørgsmålet om statsborgerskab i Slovakiet har ikke været udsat for den samme debat for så vidt angår reglerne som i Tjekkiet.

Den slovakiske statsborgerskabslovgivning var som den tjekkiske baseret på regler fra 1968, da den tjekkoslovakiske føderation blev oprettet. Det betød, at statsborgerskabsloven automatisk gav statsborgerskab til de personer, som den 1. januar 1993 var registrerede som slovakker i føderationen. Derudover kunne statsborgere, som ikke var blevet registreret, opnå statsborgerskab uden yderligere betingelser efter ansøgning inden den 31. december 1993. Således havde alle eller kunne alle problemfrit opnå slovakisk statsborgerskab. Ansøgning skulle indgives til enten særlige distriktskontorer, slovakiske ambassader eller konsulater i udlandet. Afgørelsen om statsborgerskab blev herefter truffet af Indenrigsministeriet. Ifølge Politipræsidiets afdelingen for grænsekontrol og immigrationspoliti, er der mange romaer, som ikke fik afklaret deres statsborgerskab inden fristens udløb. De har derfor måttet vente forholdsvis længe på en afklaring af, om de var statsborgere på baggrund af registreringen fra 1968, eller om de skulle indgive en ansøgning om statsborgerskab. Ifølge politiet kan der, selvom fristen den 31. december 1993 er blevet overskredet, fortsat søges og opnås statsborgerskab efter de ovennævnte regler.

3.5.2 ID-papirer og pasudstedelse

Legal Defence Bureau oplyser, at opnåelsen af ID-kort generelt er uproblematisk, men at det volder problemer for de hjemløse. Hvis de har mistet deres ID-kort, kan de ikke få udstedt et nyt og mister derved retten til socialhjælp. De kan heller ikke få arbejde uden et ID-kort. Dette system giver mange romaer problemer. De kan ikke uden videre tage fast adresse hos et familiemedlem eller en bekendt, da lejlighedens indehaver er pålagt en række forpligtelser og blandt andet kan være ansvarlig for at finde en ny bolig til den hjemløse. Desuden skal der betales mere i husleje, hvis antallet af beboere i husstanden stiger.

Ifølge Politipræsidiets skal en person for at få udstedt et nationalitetspas indgive en formel ansøgning. Personen skal have slovakisk statsborgerskab og indbetale 400 slovakiske koruna. Hvis der verserer en efterforskning af en kriminel handling eller der foreligger en mistanke om en sådan, kan den pågældende udelukkes fra at få pas. Afgørelsen påhviler politiets efterforskere. Der er ingen juridisk norm for dette, men der foreligger en intern vejledning. En asylansøgning i udlandet er ikke grundlag for at konfiskere eller nægte at udstede et nationalitetspas.

3.5.3 Politiske rettigheder

De politiske rettigheder følger statsborgerskabet. Se i øvrigt afsnit 3.2 om romaorganisationer og -partier.

3.5.4 Bevægelsesfrihed

Flere kilder blandt andet Inforoma oplyser, at der er fri bevægelighed indenfor Slovakiet og mener, at det er romaer fra middelklassen, som udvandrer. De fattigste romaer har ikke de fornødne resourcer.

3.6 Retssystem / retshåndhævelse

3.6.1 Nationalt niveau

Politiet

Vicepremierminister Pal Csáky anfører, at den nuværende regering er opmærksom på de forskellige problemstillinger, som relaterer sig til spørgsmål om politiets funktioner. Den tidligere regering har ført en rimelig minoritetspolitik, men den nye regering har dog taget en række tiltag til forbedringer. Regeringen ønsker at garantere alles velbefindende og sikkerhed. Den har blandt andet taget initiativ til at skabe større forståelse for romaerne hos politiet. Der har dertil været afholdt træningsseminarer for politi- og retsbetjente i emner som menneskerettigheder og tolerance. Det er yderligere planlagt at gennemføre en landsdækkende uddannelse af borgmestre og lokale myndigheder. Csáky mener, at det er vigtigt, at involvere romaerne selv, men at det er problematisk, da romaerne er en meget fragmenteret gruppe. Han oplyser, at regeringen er orienteret om problemerne med politiet, men mener ikke, at de er af stort omfang.

Det statslige politi i Košice fremhæver, at romaerne har de samme rettigheder som alle andre, og måske endda privilegier. Det er politiets opfattelse, at romaerne misbruger deres rettigheder og muligheder via klagesystemerne. Hver anden roma skal således have haft kontakt til politiet i forbindelse med begået kriminalitet. Romaerne ved, at de kan klage, og at politiet er forpligtet til at tage imod klagerne og til at behandle dem.

Romany Civic Initiative (ROI) forklarer, at politiet på lavt niveau ofte er voldelig og ofte samarbejder med skinheads. Hvis der opstår konflikter, mener ROI, arresterer politiet romaerne og lader skinheads gå. Hvis en roma forsøger at indgive en anmeldelse, vil politiet end ikke skrive anmelderens navn ned. ROI har desuden kendskab til, at mange romaer er bange for at gå på gaden på grund af frygt for angreb.

Det statslige politi i Košice er uforstående overfor romaernes frygt for at gå på gaden. Det mener tværtimod, at politiet ofte får klager fra folk, som er bange for romaerne.

En klage over politiet bliver ifølge det statslige politi i Košice først behandlet af en lokal afdeling for intern kontrol. Derefter kan der appelleres til Indenrigsministeriet. Der skal dog ikke nødvendigvis en klage til, da afdelingen kan tage sager op af egen drift. Der er en fast procedure for, at hvis en politibetjent har handlet ukorrekt, kommer sagen for domstolene. Politiet har på nuværende tidspunkt således én klage under efterforskning. Med hensyn til politivold har politiet ingen klager. Der har omvendt ifølge politiet været episoder, hvor betjente måtte flygte fra romaer.

Højesteret oplyser, at det er Indenrigsministeriet eller statsadvokaturen, der undersøger klager over politiet. På baggrund af undersøgelserne vurderes det, om der er tilstrækkeligt bevis for at rejse sigtelser. Der findes bestemmelser i straffeloven, som åbner mulighed for at straffe offentlige ansatte for misbrug af deres stilling eller for utilbørlig embedsførelse. Der findes ingen statistik

over, i hvilket omfang denne bestemmelse har fundet anvendelse. Statsadvokaturen er dog opmærksom på denne type sager, og på at der gennemføres tilbunds gående efterforskninger.

Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia (LDB) udtrykker utilfredshed med det slovakiske politi, og fremhæver, at ingen af de sager, som er blevet sendt til politiet, er endt til fordel for romaerne. Politibetjentene misbruger deres magt og rettigheder, og der forekommer vold i forbindelse med efterforskning og i andre tilfælde. Ofte er det vold mod helt unge romaer, som ikke har en advokat. Kritikken rettes også mod statsadvokaturen, som organisationen anser for at være "politiets forlængede arm".

Inforoma anfører, at romaerne undgår at komme i kontakt med politiet, da betjentene ofte er uhøflige, og ikke er interesseret i at hjælpe eller beskytte romaerne. Inforoma mener ikke, at det vil være muligt for en roma at klage uden hjælp fra en NGO, da erfaringen viser, at en klage i bedste fald ender med en reprimande. Ofte tror myndighederne ikke på de vidner, som er romaer, og sagerne afvises af politiet.

Citizen and Democracy Foundation, Minority Rights Group (MRG) mener, at der forekommer politivold, men at det er svært at dokumentere omfanget, da der er stor mangel på systemer til monitorering og udarbejdelse af rapporter og statistikker. Dertil er romaerne ikke altid troværdige, når de beretter om deres oplevelser med politiet. MRG mener, at problemerne mellem politiet og romaerne kan henføres til politiets negative indstilling til romaerne, som de alle anser for at være kriminelle. MRG har for at ændre politiets holdning afholdt seminarer med antiracistisk træning med deltagelse af lokale myndigheder, politi og romaer. MRG mener dog, at det er svært at ændre situationen, da politiet er af den opfattelse, at der ingen problemer er. Det giver sig udtryk i, at politiet ikke anser angreb på romaer som racistiske, og i at racisme er tabu.

Racisme

Den slovakiske højesteret oplyser, at den slovakiske forfatning indholder bestemmelser om beskyttelse af nationale minoriteter. Nationale eller etniske minoriteter har ret til at udøve og dyrke deres kultur og sprog, stifte egne organisationer, og modtage undervisning i deres modersmål. Højesteret oplyser endvidere, at der i den slovakiske straffelov findes adskillige paragraffer, som kan anvendes i kampen mod racisme. Blandt andet er det en strafskærpende omstændighed, hvis en forbrydelse er begået af en gruppe. Anvendelsen af denne paragraf kan blive aktuel overfor skinheads. Højesteret fandt på baggrund af dens analyse af straffeloven, at der eksisterer tilstrækkelige bestemmelser til at straffe og bekæmpe racismen. Højesteret er dog ikke i besiddelse af oplysninger om, hvilke straffe der i praksis er blevet meddelt for forbrydelser med racistisk indhold, da disse sager sjældent indbringes for Højesteret.

Højesteret mener, at det er svært definere præcist hvilke typer forbrydelser, der er racistiske, og at det afhænger af sagens faktum. Det er statsadvokaten, der skal nedlægge påstand om, hvorvidt en forbrydelse har et racistisk indhold, og det er således statsadvokaten, der kvalificerer en forbrydelse.

Højesteret oplyser, at et udvalg nedsat af Justitsministeriet gennem det seneste år har arbejdet på en gennemgående revision af straffeloven. Revisionen forventes afsluttet i år 2002. Den generelle struktur på den reviderede lov er på plads, og der er planlagt 13 paragraffer, som skal anvendes i forhold til forbrydelser med racistisk indhold.

Pal Csáky oplyser, at regeringen har forbudt medierne at specificere en given persons etniske tilhørsforhold. Den har derudover for at skabe forståelse hos majoritetsbefolkningen for romaernes situation sat mange tiltag i gang så som et særligt program for minoriteter i fjernsynet. Med hensyn til lovgivningen til bekæmpelse af racisme, er regeringen indstillet på at gennemgå lovene og eventuelt udfylde de huller, der måtte være.

Slovak Helsinki Committee (SHC) forklarer, at myndighederne sjældent vil indrømme at racisme forekommer, da man ikke ønsker at skade Slovakiets image. SHC bekræfter, at romaerne er bange for at indgive anmeldelse, da de ikke kan være sikre på, at politiet ikke selv er involveret. Politiet er desuden fjendtligt indstillet overfor romaerne, og vil altid komme frem til, at det er romaen, der er den skyldige. Der har aldrig været straffet for racisme, da det vil kræve en ændret lovgivning.

Juraj Hrabko fra Pal Csákys kontor oplyser, at ved undersøgelser af klagesager, er det konstateret, at romaerne ofte ikke fuldender klagerne, idet de frygter at blive konfronteret med konflikten. Derved er det svært at få sagerne for domstolene.

Romany Civic Initiative (ROI) er enig i, at der ikke er tilstrækkelig lovgivning for racisme. ROI mener, at først når lovgivningen bliver ændret, vil det være muligt at bekæmpe skinheads. ROI tilføjer, at det er essentielt, at menneskerettighederne bliver respekteret.

Romany Intelligence for Coexistence (RIS) er også af den opfattelse, at hvis en roma ønsker at rapportere en racistisk motiveret forbrydelse, vil politiet registrere anmeldelsen, men vil ikke definere forbrydelsen som racistisk. I følge RIS's oplysninger har Indenrigsministeriet vist forståelse for problemet og vil udarbejde en ordre til politiet om at være aktive i kampen mod skinheads.

UNHCR i Slovakiet mener, at der er flere overgreb og episoder end det antal, der er blevet anmeldt. UNHCR mener endvidere, at informationer om disse forhold stort set kun kan skaffes via medierne. UNHCR har derfor bedt de slovakiske myndigheder om direkte at rapportere om eventuelle episoder til UNHCR således, at det vil blive nemmere at få et overblik over problemets omfang.

Domstolene

I følge rapporten Slovak Republic Country Report on Human Rights Practices for 1998 udgivet af U.S. Department of State består det slovakiske domstolssystem af lokale og regionale domstole, samt en højesteret. Domstolene er uafhængige og separeret fra myndighederne. Desuden findes der en forfatningsdomstol, som er adskilt fra det øvrige retssystem. Endelig findes der en separat militærdomstol. Det fremgår af rapporten, at personer, som er anklaget for en kriminel handling har ret til en fair og offentlig retssag. De har ligeledes ret til at blive informeret om anklagerne mod dem og deres juridiske rettigheder, ligesom de har adgang til advokatbistand til at forberede et forsvar og udspørge vidner.

Højesteret bekræfter, at domstolene er uafhængige og alene er bundet af lovgivningen.

Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia (LDB) oplyser, at romaerne har en høj kriminalitetsrate, men der er også mange sager, hvor en roma er blevet uskyldigt dømt, alene fordi han er roma. Situationen er ofte, at en roma står anklaget og at tre politibetjente er vidner, hvorfor sådanne sager altid ender med, at romaen bliver dømt. Et stort problem ved retssagerne er adgangen

til god advokatbistand. De fleste romaer har ikke råd til at engagere en god privat advokat og må benytte sig af en offentlig beskikket advokat. En sådan er ifølge LDB ikke seriøs nok. De samme problemer gør sig gældende gennem hele domstolssystemet, og der skal ifølge LDB et "mirakel" til, for at en roma vinder en sag.

Inforoma er heroverfor af den opfattelse, at romaerne får fair trial ved domstolene.

3.6.2 Lokalt niveau

Partiet ROI mener, at farene for overgreb er størst i de store byer. Derfor flytter en del romafamilier ud til de mindre landsbyer, som anses for at være mere sikre. Der er blandt flere kilder, herunder RIS, enighed om, at problemerne er størst i den østlige del af Slovakiet. Partiet RIS giver udtryk for, at situationen i Bratislava ikke er så problemfyldt som i andre områder. Inforoma mener, at der i den østlige del af Slovakiet er en sammenhæng med den dårligere økonomiske situation og den dårligere behandling af romaerne.

3.7 Ind- og udrejseforhold

Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia oplyser, at der ikke er problemer forbundet med romaers ind- og udrejse. Ved returnering efter et længere ophold i udlandet kan romaerne få bistand hos de sociale myndigheder.

Politipræsidiets afdelingen for grænsekontrol og immigrationspoliti, oplyser, at alle slovakiske statsborgere har ret til at få udstedt et nationalitetspas og ret til frit at rejse ud og ind af Slovakiet. Der eksisterer dog to undtagelser, der omfatter personer, der ikke svarer til identiteten i nationalitetspasset, og personer som er mistænkte, og som politiet vil forhindre i at udrejse. I sidste tilfælde er det lederen af efterforskningen, som afgør, om der skal nægtes udrejse. Det kan ske ved, at nationalitetspasset inddrages, eller at der ikke udstedes et nyt. Bliver passet inddraget, udstedes der en kvittering.

Politipræsidiets oplyser, at hverken Tjekkiet eller nogen anden stat kan sende en person til Slovakiet, hvis det ikke overfor de slovakiske myndigheder kan godtgøres, at personen er slovak.

4. Konsulterede personer, organisationer og myndigheder

4.1 Tjekkiet

1. Den Danske Ambassade: Ulrik Helweg-Larsen, Ambassadør, Ole Cordsen, Førstesekretær
2. Czech Helsinki Committee: Jana Chržová, Executive Director, Martina Štumpfová, Project Coordinator, Petra Tomášková
3. Den Canadiske Ambassade: Carol A. Turner-Trusca, First Secretary, Alain Latulippe, First Secretary
4. Indenrigsministeriet, Crime Prevention Department; Jitka Gjuričová, Director, Radim Bureš, Deputy Director
5. Office of the Government: Petr Uhl, Commissioner for Human Rights of the Government of the Czech Republic, Iva Pellarová, Deputy Director
6. Citizenship Counselling Centre: Pavla Boucková, Director of the Centre
7. UNHCR: Radwan Nouicer, Head of Liaison Office, Lawrence Bottinick, Legal Officer
8. JUDr. Klára Veselá-Samková, Human Rights Lawyer
9. HOST - The Civil Rights and Tolerance Movement: Michel Hovák, Director
10. ROI-Romany Civic Initiative: Marta Tulejová, Deputy Chairwoman
11. Ministry of Justice: JUDr. Pavel Rotyka, Vice-Minister Secretary, JUDr. Karel Brückner, Head of the Prosecutors Office, JUDr. Irena Zadrazilová, State Prosecutor
12. Prostějov County Office: Mgr. Dagmar Nováková, Head of Social Affairs Department, Martin Gina, Roma Assistant, Ing. Jindřich Kleiner, Deputy Head of County Office, Helena Ružičková, Secretary
13. County Police Prostějov: JUDr. Frantisek Jurtik, County Police Director
14. Town Hall of Valašské Meziříčí: Ing. Bohdan Mikušek, Mayor, Mgr. Zdeněk Petros, Deputy Mayor, Jiří Klos, Head of Social Affairs Department, Petr Tulia, Member of City Council
15. The Democratic Alliance of Roma: Petr Tulia, Chairman
16. HCA-Helsinki Citizens Assembly: Karel Holomek, Chairman of the Roma Section, Roman Kristof, Editor
17. Museum of Romany Culture in Brno: Ilona Lásníčlová, Director
18. SOZE-The Society of Citizens Assisting Emigrants: Christian Popescu, Director, Martin Rozumek, Legal Counsellor

4.2 Slovakiet

19. Romany Intelligence for Coexistence (RIS): Alexander Patkoló, Chairman, Ivan Suchý, Member of the Republic Council, Ladislav Richter, Chairman of the Bratislava Regional Club
20. Citizen and Democracy Foundation, Minority Rights Group: Sarlota Puflerová, Chairwoman
21. Presidium of the Police Corps, Department of Border and Immigration Police, Bratislava: Michal Borgula, Deputy Director, Miloš Chmelko
22. Inforoma: Klára Orgovánová, Director
23. Government Office of the Slovak Republic: Pal Csáky, Vice Premier Minister for Human Rights, Minorities and Regional Development, Juraj Hrabko, Deputy Director, Section for Intellectual Development and Human Dimension, Péter Miklósi, Spokesman and Personal Advisor to Pal Csáky, Vincent Danihel, Commissioner for Roma Affairs
24. Supreme Court of the Slovak Republic: JUDr. Štefan Harabin, President, JUDr. Jozef Štefanko, Vice-President, JUDr. Milan Lipovský, Presiding Judge of Criminal Law, JUDr. Eva Babiaková, Presiding Judge of Administrative Law Division
25. Slovak Helsinki Committee: Štefan Markuš, President, Vincent Danihel, Vice-President, Commissioner for Roma Affairs
26. UNHCR: Nikola Mihajlovic, Representative of Branch Office
27. Romany Civic Initiative (ROI)/Romany Art Secondary School/Theatre Romathan, Košice/Union of Roma Youth: Gejza Adam, Chairman of ROI and Director of Romany Art Secondary School, Karel Adam, Director of Theatre Romatan, Karel Horvath, Deputy Chairman of ROI and representative for Union of Roma Youth
28. Town Hall of Košice: Mr. Jozef Filas, Vice Mayor, Ms. Harvarová, Department of Social Affairs, Mr. Danko, Head of the Municipal Police, Ms. Petroková, Representative of Košice 1, Ms. Surová, Department of Social Affairs for Lunik 9, Ms. Vargová, Representative of Košice 2, Mr. Metro, Representative of Košice 3, Mr. Drabi, Representative of Košice 4, Mr. Nistor, Deputy Head of the Regional office of the Government, Mr. Zeleznik, Representative of the Regional office of the Government
29. Regional Police Headquarters in Košice: JUDr. Milan Dvorožňák, Deputy Regional Director of State Police, Mgr. Vladimír Kollár, Head of Department for Criminal Affairs, Mgr. Jana Demjanovičová, Spokeswoman
30. Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia: Anna Koptová, Chairwoman

5. Anvendt litteratur

Council of Europe: Report of the experts of the Council of Europe on the citizenship laws in the Czech Republic and Slovakia and their implementation and replies of the government of the Czech Republic and Slovakia. 2 April 1996

Czech Helsinki Committee: Report on the state of Human Rights in the Czech Republic 1997

Czech Helsinki Sommittee: Program Plan of the Czech Halsinki Committee for the years 1999-2003. Prag, udateret.

Folkeryd, Fredrik og Ingvar Svanberg: Gypsies (roma) in the posttotalitarian states. The Olof Palme International Center. Stockholm 1995.

Gjuričová, Jitka: Na Okraji: Romové jako objekti státní politiky. Ministerstvo vnitra ČR. Prag 1999

Jimenez, Diego Luis Fernández (Rapporteur): Young Roma, Gypsies and Travellers in Europe. Council of Europe, april 1996.

Loran, Tibor, Marta Bjelová: Otázky: Výchovy a vzdelávania žiakov zo sociálne a zdravotne rizikových rómskych lokalít (Štúdia). Rómska Intelligencia za spolunažívanie. Bratislava 1997.

Ministry of Interior of the Czech Republic: Report on the State Strategy in Punishing Criminal Offences Motivated by Racism and Xenophobia or Committed by Supporters of Extremist Groups. Rag, marts 1998.

Orgovanova, Klara: Roma in Slovakia. Excerpted from East And Central Europe Program Bulletin Issue # 15.

Prevention of Violence and Discrimination against the Roma in Central and Eastern Europe. Project on Ethnic Relations, Bucharest, marts 1997.

The Media and the Roma in Contemporary Europe: Facts and Fictions. Project on Ethnic Relations, Prag, september 1996.

Tolerance Foundation: A report on the way in which the citizenship law of the Czech Republic is being implemented, with particular regard to the Romany population. Udateret

UNHCR: Guidelines relating to the eligibility of Czech Roma asylum seekers, 10 February 1998

UNHCR: Guidelines relating to the eligibility of Slovak Roma asylum seekers, 10 February 1998

U.S. Department of State: Slovak Republic Country Report on Human Rights Practices for 1998

U.S. Department of State: Czech Republic Country Report on Human Rights Practices for 1998

Uznesenie Vlády Slovenskej Republiku: K návrhu koncepčných zámerov vlády SR na riešenie problémov Rómov v súčasných spoločensko-ekonomických podmienkach. Uznesenie č 796/1997

The Good Romany Fairy Kesaj Foundation: White Book. Košice januar 1999.

6. Forkortelser

CCC Citizenship Counselling Centre

CHC Czech Helsinki Committee

HCA Helsinki Citizen Assembly

LDB Legal Defence Bureau for Ethnic Minorities in Slovakia

MRG Citizen and Democracy Foundation, Minority Rights Group

NGO Non Governmental Organisation

OSCE Organisation for Security and Cooperation in Europe

PHARE EUs udviklingsbistand til de nye demokratier i Central- og Østeuropa

RIS Romany Intelligence for Coexistence

ROI Romany Civic Initiative

SDK Den Slovakiske Demokratiske Union

SHC Slovak Helsinki Committee

SNS Slovakiets Nationale Parti

SOZE The Society of Citizens Assisting Emigrants

UNHCR United Nations High Commissioner for Refugees

US Frihedsunionen

7. Bilagsfortegnelse

Bilag 1. Kort over Tjekkiet og Slovakiet med indtegnelse af missionens rejse.

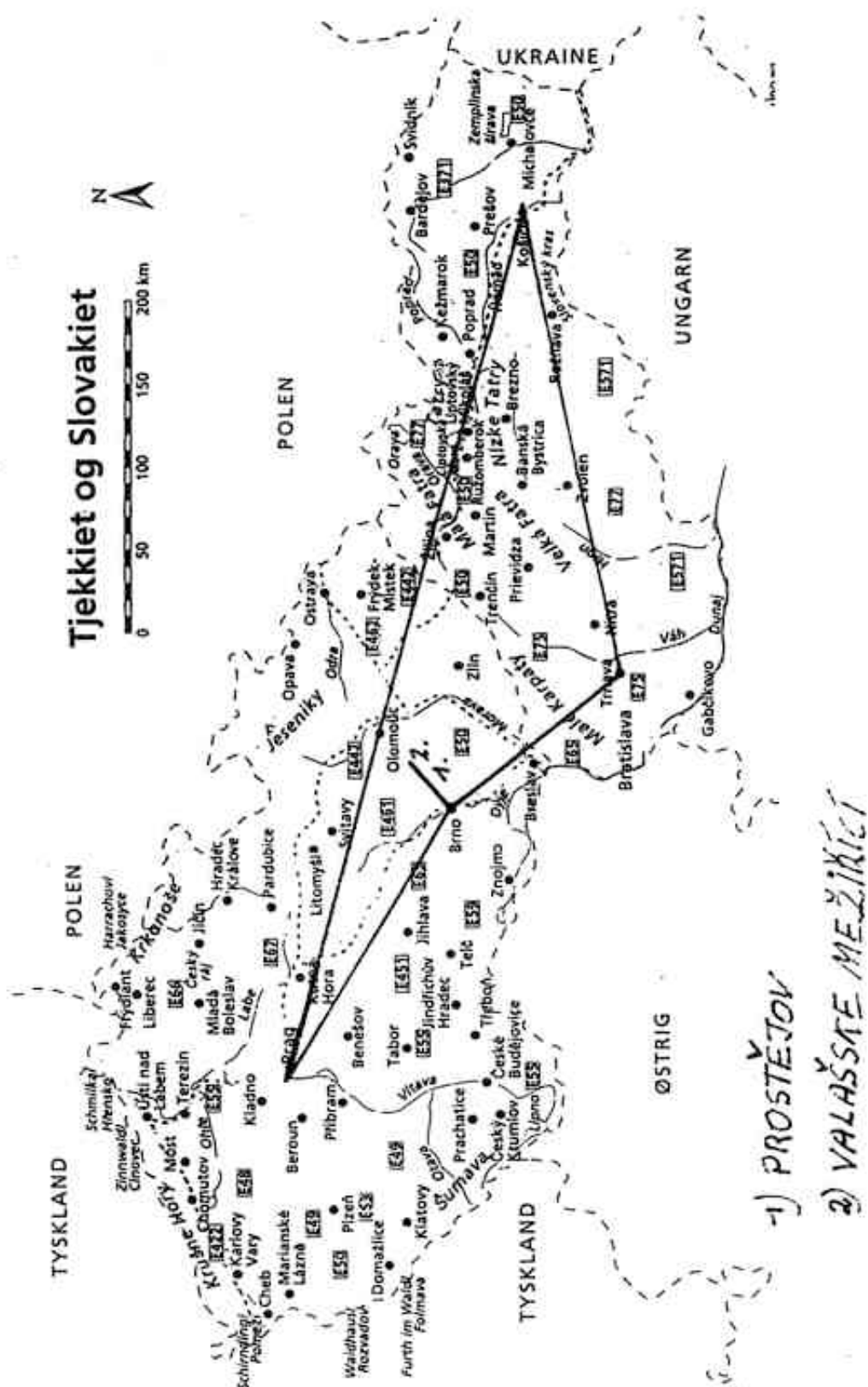
Bilag 2. Decree of the Government of the Czech Republic Nr. 192 of 19 March 1998 on the Report about the procedure of the state bodies in punishing crimes motivated by race and xenophobia or committed by the members of extremist groups. Decree of the Government of the Czech Republic Nr. 255 of 14 April 1998 on the Report about the fulfilment of tasks arising from the Strategy for the prevention of crime up to the year 2000 for 1997.

Bilag 3. Børnehavens hovedformål. Socialmyndighederne i Prostějov, Tjekkiet.

Bilag 4. Statistik over antal af tiltalte, retsforfulgte og dømte personer vedrørende udvalgte paragraffer i den tjekkiske straffelov [paragraffer vedrørende racisme]. Udarbejdet af Justitsministeriet.

Bilag 5. Socialhjælp. Uddrag af rapport om romaforhold udgivet af den Slovakiske Republiks regering.

Bilag 1

Bilag 2 1. Decree of the Government of the Czech Republic Nr. 192 of 19 March 1998 on the
Report about the procedures of the state bodies in punishing crimes motivated by race and xenophobia or committed by the members of extremist groups

▪ **Task of the Minister of Justice**

On running basis monitor the proceedings of the courts concerning the handling of criminal matters of an extreme character in terms of the speed and smoothness of the criminal proceedings; if some serious shortcomings shall be ascertained concerning the decisions of the courts, evaluate the proposal to use the right to institute an extraordinary remedial measure - a complaint for breach of law.

▪ **Task of the Minister of the Interior**

Up to June 30, 1998 include the problem of extremism in the syllabuses of the Police schools; direct the education and training of Police officers toward the objective of attaining their immunity to racial, nationalist and other xenophobic prejudices and attitudes

▪ **Task of the Deputy Premier, Minister of Foreign Affairs and Minister of the Interior**

Within the framework of the negotiations at international level secure adequate information for the foreign partners concerning measures implemented by the Government of the Czech Republic, the Ministry of the Interior and the Police of the Czech Republic to punish crimes motivated by race, nationality or other extremist attitude and about the efforts to eliminate all expression of racial discrimination in the society.

▪ **Task of the Minister of the Interior in co-operation with the Minister of Culture**

Up to June 30, 1998 secure the monitoring of media materials of an extreme character published in legal publications and formulate a mechanism for evaluating whether the publicity of such contribution is not an act constituting the offence.

▪ **Task of the Chairman of the Committee for Nationality of the Government of the Czech Republic and the Inter-ministerial Committee for the Affairs of the Romany Community in co-operation with the Minister of Culture**

On running basis co-operate with non-government organisations monitoring the situation in the field of human rights, racial discrimination, crimes of a racial, nationalist or

- **Task of the Minister of Education, Youth and Physical Training in co-operation with the Minister of the Interior and Minister of Culture**

By June 30, 1998, secure the preparation of informative materials about the radical youth associations, sects and dangerous extremist tendencies, mainly for the requirements of educational and training institutions.

- **Task of the Minister of Culture in co-operation with the Committee for Nationality of the Government of the Czech Republic**

Continue and declare the tender on the project for the realisation of the development and upholding of the cultures of national minorities and in the program orientation of the cultural tender also include the topics of extremism, racial and nationalist intolerance and xenophobia.

- **Task of the Minister of Labour and Social Affairs**

By April 30, 1998 include in the concept of ministerial education social curators, youth curators and social assistants on the problem of extremism, racial and nationalist intolerance and the specifics of the Romany ethnic group and ensure that the activities are oriented at education and training for tolerance.

2. Decree of the Government of the Czech Republic Nr. 255 of April 14, 1998 on the *Report about the fulfilment of tasks arising from the Strategy for the prevention of crime up to the year 2000 for 1997*

- **Task of the Minister of Finance**

In the budget chapter "General treasury administration" allocate financial resources to the complex co-operation program for the prevention of crime.

- **Task of the Minister of the Interior**

Propose an amendment of the Statute of the National Committee for the Prevention of Crime in such a way as to include a representative of the Inter-ministerial Committee for the Affairs of the Romany Community among its members and that such representative shall be appointed by the Honourable Minister V. Mlynář, Chairman of the Committee for the Affairs of the Romany Community.

extremist character and up to September 30, 1998 define the basic criteria for such co-operation.

▪ **Task of the Minister of the Interior in co-operation with the Director of the State Security Information System (Bezpečnostní informační služba)**

On running basis monitor the situation and trends concerning the development of extremism in the world with greater emphasis on countries that are neighbours of the Czech Republic

▪ **Task of the Director of the State Security Information System**

- a) create an actual list of all extremist groups active in the territory of the Czech Republic, including estimates of the membership and support that these groups enjoy
- b) monitor the links between the Czech extremist scene to foreign subjects

▪ **Task of the Minister of Education, Youth and Physical Training**

- a) designate a ministerial workplace that shall systematically deal with the problem of prevention of racism and other forms of intolerance (nationalist, religious, class, etc.) by March 30, 1998
- b) make an analysis by December 31, 1998 of the tolerance and intolerance among the students at primary and secondary school to racially and ethnically different societies and on the basis of this analysis structurally amend the internal ministerial regulations for concrete types of schools with regard to the activities of schools and school institutions against the expression of racism and xenophobia
- c) declare the Tolerance Program within the framework of the program of support for and protection of children and youth; the objective of this program shall be the integration of risk juveniles; support the activities of civil organisations for children and youth, civil associations working with children and youth, the churches and church organisations in the prevention of racism and xenophobia
- d) secure the systematic education of pedagogical workers in the field of multicultural training
- e) secure special training courses for pedagogical workers with an orientation on the prevention of conflict

PROSTĚJOV COUNTY OFFICE

10.03.1999

Bilag 3

Hlavní cíl mateřské školy

Hlavním cílem školy bude připravit ve spolupráci s rodinou romské děti pro vstup do základní školy tak, aby byly schopné zvládat výuku a požadavky na ně kladené v běžné škole.

Problémové oblasti na které je nutno se zaměřit

1. Sociální oblast - návyky, komunikace

Působit na odstranění nedostatků v osvojených hygienických zásadách. Rozvíjet sebeobsluhu. Dodržovat hygienické pravidla.
Úzce spolupracovat s rodinou.

2. Jazyková oblast - slovní zásoba, komunikace

Rozšiřovat slovní zásobu dětí.
Působit na rozvoj nejen gramatické, ale i obsahové stránky řeči. Vést děti ke komunikaci.

3. Citová oblast - komunikace

Vzbudit důvěru k učitelce, postupně odstraňovat nejistotu z nového prostředí.

4. Rozumová oblast - pozornost a zrakové vnímání, paměť, myšlení

Postupně odstraňovat nedostatky v oblasti logické inteligence
Všechny vědomosti získávat systematicky. Rozvíjet zrakovou a sluchovou koordinaci.

5. Manuální zručnost - úchop tužky, správné držení nůžek

Systematicky rozvíjet všechny činnosti, s kterými se děti dosud nesetkaly.

Důležitou součástí výchovného plánu je rozvíjení a využití oblastí, ve které romské děti vynikají. Je to oblast hudební. Využití přirozeného rytmického cítění a nadání ke zpěvu a tanci je dobrým prostředkem k navázání kontaktu s dětmi.

BØRNEHAVENS HOVEDFORMÅL

Børnehavens hovedformål vil være i samarbejde med familierne at forberede Roma-børn til at komme i folkeskolen således, at de vil kunne klare undervisningen samt de krav, som vil blive stillet til dem i folkeskolen.

Problemområder, som det er nødvendigt at rette opmærksomheden mod:

1. Det socialmæssige - vaner, kommunikation

At få børnene til at afskaffe det mangelfulde i deres hygiejnevener. At udvikle børnenes personlige selvstændighed. At få dem til overholde hygiejneregler. At have et tæt samarbejde med børnenes familier.

2. Det sprogmæssige - ordforråd, kommunikation

At udvide børnenes ordforråd. At fremme udviklingen af både det grammatiske og det indholdsmæssige i sproget. At føre børnene til kommunikation med andre.

3. Det følelsesmæssige - kommunikation

At vække tillid til læreren hos børnene, gradvis at afskaffe deres usikkerhed over for de nye omgivelser.

4. Det forstandsmæssige - opmærksomhedsevne, opfattelse med synssansen, hukommelse, tænkning

Gradvis at afskaffe manglerne inden for den logiske intelligens hos børnene. At få børnene til at tilegne sig alle kundskaber på systematisk måde. At udvikle

koordinationen mellem synssansen og høresansen hos børnene.

5. Manuelle færdigheder - at holde på en blyant, at holde på en saks

Systematisk at udvikle alle de aktiviteter hos børnene, som de ikke endnu er kommet i kontakt med.

Det er en vigtig del af opdragelsesplanen at udvikle og udnytte de områder, som Roma-børn er dygtige til. Her er der tale om musik. Udnyttelse af børnenes medfødte sans for rytme og talent for at synge og danse er et udmærket middel til at opnå kontakt med dem.

Bilag 4

Number of accused, prosecuted and convicted persons in cases of chosen articles of the Criminal Code

Year	Article 196			Article 198			Article 198a		
	Accused	Prosecuted	Convicted	Accused	Prosecuted	Convicted	Accused	Prosecuted	Convicted
1993	59	42	2	15	9	0	8	4	0
1994	73	59	17	40	36	1	13	12	0
1995	219	197	54	112	108	16	28	22	8
1996	289	246	60	74	66	14	30	29	18
1997	225	171	69	107	103	18	25	20	6
1998	179	142	73	124	90	37	7	6	6

Article 196: Violence against a group of persons and against individuals

Article 198: Defamation of nation, race or opinion

Article 198a: Incitement of national and racist hatred

Prepared by the Department of Organization and Supervision of the Ministry of Justice

I:\crimes.doc

Bilag 5

IV. SOCIÁLNA POMOC

Početná časť populácie Rómov je v dôsledku ekonomickej transformácie spoločnosti ekonomicky nesebestačná a naďalej neschopná ekonomickej reprodukcie z vlastných zdrojov.

Z hľadiska riešenia problémov Rómov bude základným východiskom koncepcia sociálnej pomoci, ktorá upúšťa od sociálnej starostlivosti, pričom prioritným hľadiskom poskytovania sociálnej pomoci bude riešenie sociálnej potreby podmienenej hmotnou núdzou alebo sociálnou núdzou za aktívnej účasti občana. Znamená to vytvorenie podmienok pre pozitívnu stimuláciu „pomoci ku svojpomoci“. Za tým účelom sa bude uplatňovať široké spektrum foriem sociálnej pomoci, realizáciou ktorých sa predpokladá systémovosť, kontinuitnosť, účelnosť a adresnosť s cieľom obnovy a aktivizácie vlastných schopností.

- Preto je potrebné:

- poskytnúť sociálnu pomoc každému, kto sa ocitne v hmotnej núdzi alebo sociálnej núdzi,

- intenzitu sociálnej pomoci voliť podľa rozsahu hmotnej núdze alebo sociálnej núdze a nadväznosti na objektívnu možnú aktívnu účasť občana,

- zabezpečiť kvalitný výkon sociálnej práce, ktorý predpokladá vysoký stupeň odbornosti, osobnostných a kvalifikačných daností sociálnych pracovníkov,

- vytvoriť primerané materiálno-technické podmienky pre prácu sociálnych pracovníkov a zníženie počtu klientov na jedného sociálneho pracovníka na únosnú mieru,

- sociálnu pomoc zamerať na prácu s rodinami a jej členmi priamo v prirodzenom prostredí, v ktorom žijú,

- realizovať sociálnu prácu uplatňovaním vyhadávacej, nápravnej, rehabilitačnej a resocializačnej činnosti a uplatňovaním výchovných opatrení v súlade s platnou legislatívou a tým sanovať prirodzené podmienky rodiny a u jednotlivca najvyšší dosiahnuteľný stupeň psychickej, fyzickej a pracovnej výkonnosti,

- venovať zvýšenú pozornosť rodinám s maloletými deťmi, ktorých výchova je zanedbávaná, kde sa vyskytuje trestná činnosť rodičov alebo detí, alebo sa vyskytuje závislosť na drogách, alkohole resp. iná závislosť.

Tieto koncepčné zámery sociálnej pomoci budú realizovať odbory sociálnych vecí krajských a okresných úradov v spolupráci s úradmi práce, Centrami poradensko-

Fact-finding mission til Tjekkiet og Slovakiet: Belysning af romamindretallets forhold

psychologických služieb, orgánmi miestnej samosprávy, rómskymi občianskymi združeniami a neštátnymi subjektami.

Opatrenia:

1. V systéme odborného vzdelávania vytvoril' predpoklady vysokej profesionalizácie sociálnych pracovníkov pre účinnú prácu s Rómami.

Z: MPSVR SR, KÚ, OÚ -
T: 1998

2. Poskytovať metodickú pomoc orgánom miestnej štátnej správy a spolupracovať s neštátnymi subjektami v oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti, rozvoja jej jednotlivých foriem a aktivít zameraných na starostlivosť o deti odkázané na pomoc spoločnosti.

Z: MPSVR SR
T: priebežne

3. Zriaďovať a rozširovať sieť zariadení sociálnych služieb poskytujúcich prechodné ubytovanie pre občanov, ktorí sa ocitnú v hmotnej núdzi alebo v sociálnej núdzi, sieť krízových stredísk pre ohrozenú mládež a resocializačných zariadení pre drogovovo závislých tak, aby takéto zariadenia boli vytvorené v každom okrese a svojou kapacitou pokrývali potreby okresu.

Z: KÚ, OÚ, MPSVR SR
T: 1999 - 2002

4. Organizovať výchovné a poradenské akcie pre dospelých a výchovno-rekreačné tábory pre rómske deti z rodín, ktoré sú v hmotnej alebo sociálnej núdzi.

Z: KÚ, OÚ, MŠ SR
T: priebežne

5. Legislatívne upraviť príslušné právne predpisy tak, aby orgány miestnej samosprávy boli povinné realizovať inštitút osobitného príjemcu v prípadoch, ak sa výplatoú dávok doterajšiemu príjemcovi nedosiahol účel, na ktorý má dávka slúžiť.

Z: MPSVR SR
T: 1998

Financovanie opatrení bude finančne zabezpečené zo štátneho rozpočtu schváleného na príslušný kalendárny rok v zmysle návrhu uznesenia vlády SR bod B.2.

IV. SOCIALHJÆLP

En talrig del af Roma-befolkningen kan, på grund af samfundets økonomiske transformation, ikke klare sig, og er ikke længere i stand til økonomisk reproduktion ud fra egne ressourcer.

Angående løsningen af Romas problemer vil det grundlæggende udgangspunkt være at udarbejde et koncept for socialhjælp, som ikke længere skal fungere som socialomsorg. Hovedkriteriet for at yde socialhjælp skal være derved at løse den pågældende borgers socialbehov, der er opstået af økonomisk- eller socialnød, med denne borgers aktive deltagelse. Det vil sige at skabe vilkår for en positiv stimulering af "hjælp til selvhjælp". Med den hensigt skal et bredt spektrum af forskellige former for socialhjælp blive gjort gældende, og disses realisation forudsætter systematiskhed, kontinualitet, hensigtsmæssighed, og socialhjælpens væren adresseret (dvs. konkret til den enkelte) med det formål at fornye og aktivisere klientens egne evner.

Derfor er det nødvendigt:

- at yde socialhjælp til enhver, der befinder sig i økonomisk- eller socialnød,
- at bestemme socialhjælpens intensitet efter den økonomiske- eller socialnødens omfang med hensyn til borgerens objektivt mulige aktive deltagelse,
- at sikre en høj kvalitet af socialarbejdet, hvilket forudsætter en høj grad af fagkyndighed og af personlige og kvalifikationsmæssige kvaliteter hos socialarbejderne,
- at skabe tilsvarende materiel-tekniske vilkår for

socialarbejdernes virke og at bringe antallet af klienter per socialarbejder ned på et tåleligt (rimeligt) niveau,

- at rette socialhjælpen mod arbejdet med familien og dens medlemmer, direkte i det naturlige miljø (i de naturlige omgivelser), de lever i,

- at realisere socialarbejdet gennem søgnings-, korrektions-, rehabiliterings- og resocialiseringsvirke, og gennem at gyldiggøre forholdsregler for opdragelse ifølge den gældende lovgivning, og derved at sanere familiens naturlige vilkår og opnå den højest mulige grad af psykisk, fysisk, og arbejdsmæssig ydeevne hos den enkelte,

- at rette særlig opmærksomhed mod familier med mindreårige børn, hvor børneopdragelsen bliver forsværet, eller hvor forældrene eller børnene er kriminelle, eller hvor der er narkotika-, alkohol- eller andre former for afhængighed.

Disse koncepthensigter for socialhjælp skal realiseres ved amternes og kommunernes socialkontorer i samarbejde med arbejdsformidlingskontorer, med centrer for rådgivnings- og psykologservice, med lokalforvaltningsorganerne, med Romas borgerforeninger, og med ikke-statslige subjekter.

FORHOLSREGLER:

1. Inden for det faglige uddannelsessystem at skabe forudsætninger for en høj profesjonalisering hos socialarbejderne med hensyn til, at deres arbejde med Roma kan blive virkningsfuldt.

Fact-finding mission til Tjekkiet og Slovakiet: Belysning af romamindretallets forhold

Ansvarlige: Socialministeriet, amterne, kommunerne

Tid: 1998

2. At yde metodisk hjælp til lokalforvaltningsorganerne og at samarbejde med ikke-statslige subjekter inden for alternativ familieomsorg, udvikling af de enkelte former for denne, såsom af aktiviteter, der er rettet mod omsorg for børn, der er afhængige af hjælp fra samfundets side.

Ansvarlige: Socialministeriet

Tid: Løbende

3. At oprette og udvide: a) et net af steder for socialservice, som skal tilbyde kortvarig (provisorisk) bolig til de borgere, der befinder sig i økonomisk- eller socialnød; b) et net af krisecentre for truede (problematiske) unge og resocialiseringscentre for narkomaner således, at den slags centre er oprettet i hver eneste kommune, og har en kapacitet, der dækker kommunens behov.

Ansvarlige: Socialministeriet, amterne, kommunerne

Tid: 1999 - 2002

4. At lave opdragelses- og rådgivningsarrangementer for voksne og opdragelses- og feriesommerlejre for Roma-børn fra familier, der lider økonomisk- eller socialnød.

Ansvarlige: Undervisningsministeriet, amterne, kommunerne

Tid: Løbende

5. Lovgivningsmæssigt at tilpasse de pågældende lovforskrifter således, at lokalforvaltningsorganerne skal

have pligt til gå ud fra konceptet af den konkrete hjælpemodtager i de tilfælde, hvor bistandsydelsen til den hidtidige modtager ikke har opnået den hensigt, som bistanden skal tjene til.

Ansvarlige: Socialministeriet

Tid: 1998

Gennemførelsen af forholdsreglerne vil blive finansieret fra statsbudgettet vedtaget for det pågældende kalenderår i overensstemmelse med denne regeringsbestemmelses punkt B.2

